Huddinge kulturmiljöprogram

Särskilt värdefulla kulturmiljöer - Del 3 av 3

Huddinge

wsp

Innehållsförteckning

Läshänvisning 3

Nordvästra 5

Ex. på särskilt värdefulla byggnader 8
1. Vårby gård 10
2. Vårby källa 16
3. Fittjanäset 20
4. Myrstuguberget 24
5. Masmo 28
6. Villor utmed gamla Södertäljev. 32
7. Jakobslund 36
8. Kolartorp 40

Sydvästra 45

Ex. på särskilt värdefulla byggnader 48
9. Flemingsberg-Glömsta 50
10. Grantorp 56

Mellersta 61

Ex. på särskilt värdefulla byggnader 64
11. Fullersta gård, SÖ delen av Källbrink och Fridhem 68
12. Del av Fridhem 74
13. Kvarteret Assessorn 78
14. Snättringe gård-Skogsäng 82
15. Centrala Stuvsta med Segersminne 88
16. Huddinge centrum kring Kommunalvägen 94
17. Hörningsnäs 100
18. Storön 104
19. Östra Balingsnäs 108
20. Sörskogen 114
21. Landsbygden 118
- Balingsholm 124
- Stensättra 125
- Sundby gård 126
- Balingsta 127
- Björksättra 128
- Ågesta-Orlångsjö 129
- Lissma 130

22. Mellansjö 132
23. Granby och Ekedal koloniområden 136

Östra 143

Ex. på särskilt värdefulla byggnader 146
24. Djupån 148
25. Länna gård 152
26. Östra Skogås 156
27. Mörtvik 160
28. Del av Hammartorp 164
29. Trångsunds herrgård 170

Beställare
Kommunstyrelsen, Huddinge kommun

Styrgrupp
Styrgrupp för samhällsbyggnadsprojekt
Projektägare: Martina Leopold-Skoglund, planchef, Samhällsbyggnadsavdelningen

Projektgrupp
Annika Colbengtson, planarkitekt, samhällsbyggnadsavdelningen
Roseana De Almeida, planarkitekt, samhällsbyggnadsavdelningen
Michaela Woltter, planarkitekt, samhällsbyggnadsavdelningen
Albin Lindeskär, planarkitekt, samhällsbyggnadsavdelningen
Sara Nordenskjöld, översiktsplanerare, samhällsbyggnadsavdelningen
Anna-Clara Ramström, bebyggelseantikvarie, natur- och byggnadsförvaltningen
Josefine Israelsson, bebyggelseantikvarie, natur- och byggnadsförvaltningen

Konsult
WSP Sverige AB
Kulturmiljögruppen Sthlm

Datum
2019-05-27

Författare
Moa Andersson, bebyggelseantikvarie, WSP

Arbetsgrupp
Emil Bergstén Lilja, sakkunnig KUL2, WSP
Cecilia Lindqvist, projektledare, sakkunnig KUL 2, WSP

Fotograf
Moa Andersson, WSP
Paulina Virta, WSP

© Lantmäteriet
Kartmaterialet kommer från Lantmäteriet, Geodatasamverkan.

Läshänvisning

Detta är del tre i Huddinges kulturmiljöprogram som redovisar kommunens särskilt värdefulla kulturmiljöområden och byggnader. De utpekade miljöerna och byggnaderna i programmet är indelade efter kommunens geografiska indelning; Nordvästra, Sydvästra, Mellersta och Östra. Miljöerna är tilldelade en färg som kopplar till del 2, den del i kulturmiljöprogrammet som på en övergripande nivå beskriver Huddinges tydligaste karaktärsmiljöer och kopplar till plan- och bygglagens krav om varsamhet.

Alla utpekade kulturmiljöer omfattas av förvanskningsförbudet enligt plan- och bygglagen och detta innebär att dessa miljöer ska behandlas på ett sådant sätt att deras utpekade värden inte förvanskas. Varje utpekad miljö karakteriseras, beskrivs och berättar hur vi ska förhålla oss till dessa miljöer och hantera dem varsamt med hänseende till deras förutsättningar.

Varje utpekad miljö inleds med en kortare text som beskriver historik och bedömning av miljöns kulturhistoriska värden. Vidare beskrivs övergripande miljöns tydligaste karaktärsdrag genom bild och text samt övergripande råd och riktlinjer. Råd och riktlinjer ger en fingervisning om hur området ska hanteras och går att koppla till de utpekade värdena på platsen och dess karaktärsdrag. Vid ändring i dessa kulturmiljöer ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov.

Till varje miljö finns en karta som visar miljöns avgränsning och eventuella specifika byggnader och miljöer inom området. På kartan är inga fornlämningar utpekade, vilket flera av miljöerna innehåller. Dessa fornlämningar kan man få detaljerad information om på Riksantikvarieämbetets hemsida. Alla fornlämningar skyddas enligt Kulturmiljölagen.

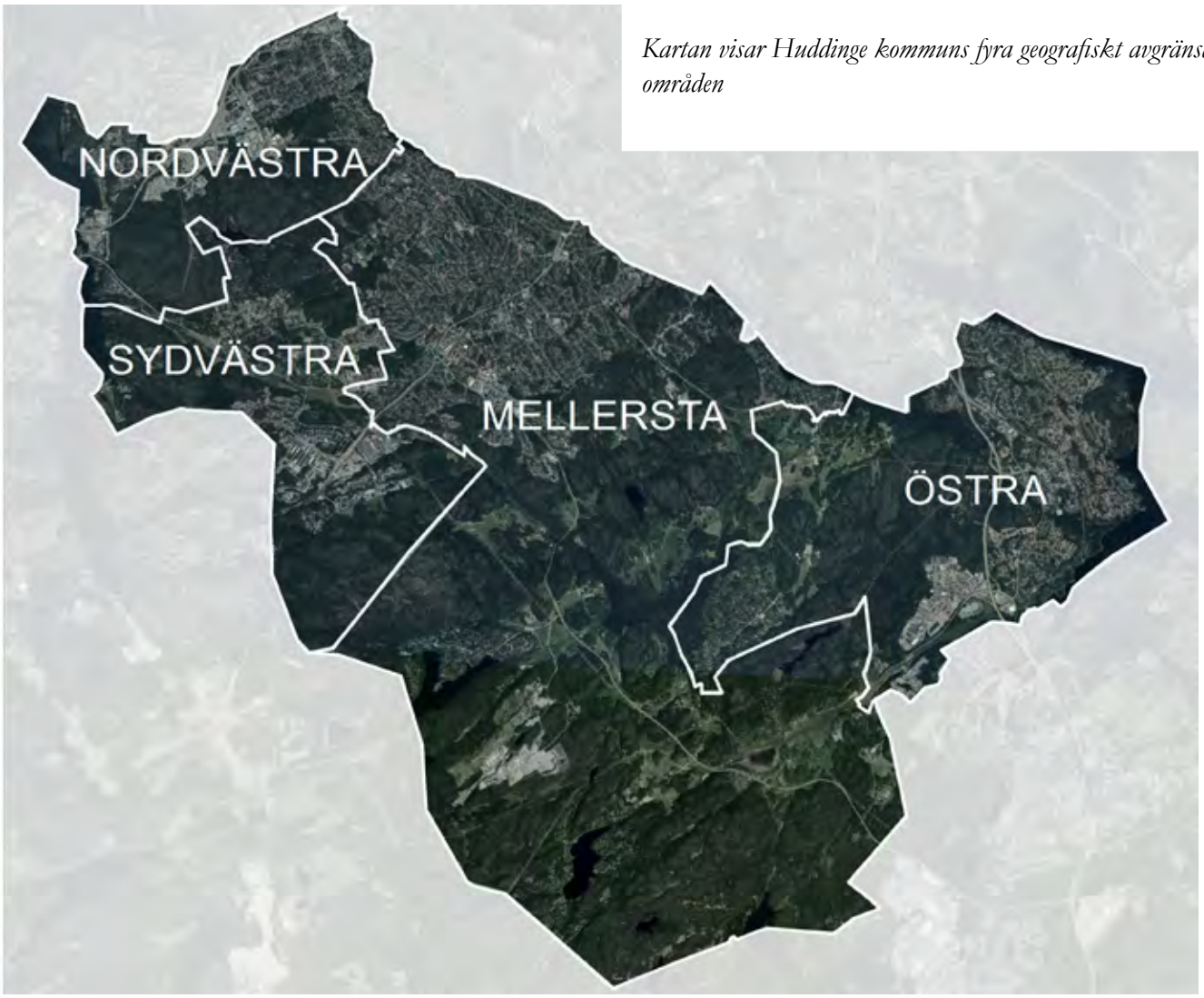

Kartan visar Huddinge kommuns fyra geografiskt avgränsade områden

Nordvästra

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

Nordvästra Huddinge

Kom ihåg att

Kulturmiljöprogrammet är ingen komplett byggnadsinventering, utan ger en indikation om att det finns kulturhistoriska värden på platsen som ska värnas. Vid ändring i särskilt värdefulla kulturmiljöer ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns utpekade värden.

Kom ihåg att du hittar information om relevant lagstiftning i kulturmiljöprogrammet Del 1. I kulturmiljöprogrammet Del 2 hittar du kommunens karaktärsmiljöer och om hur vi kan förhålla oss till dessa med utgångspunkt i en varsam utveckling.

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

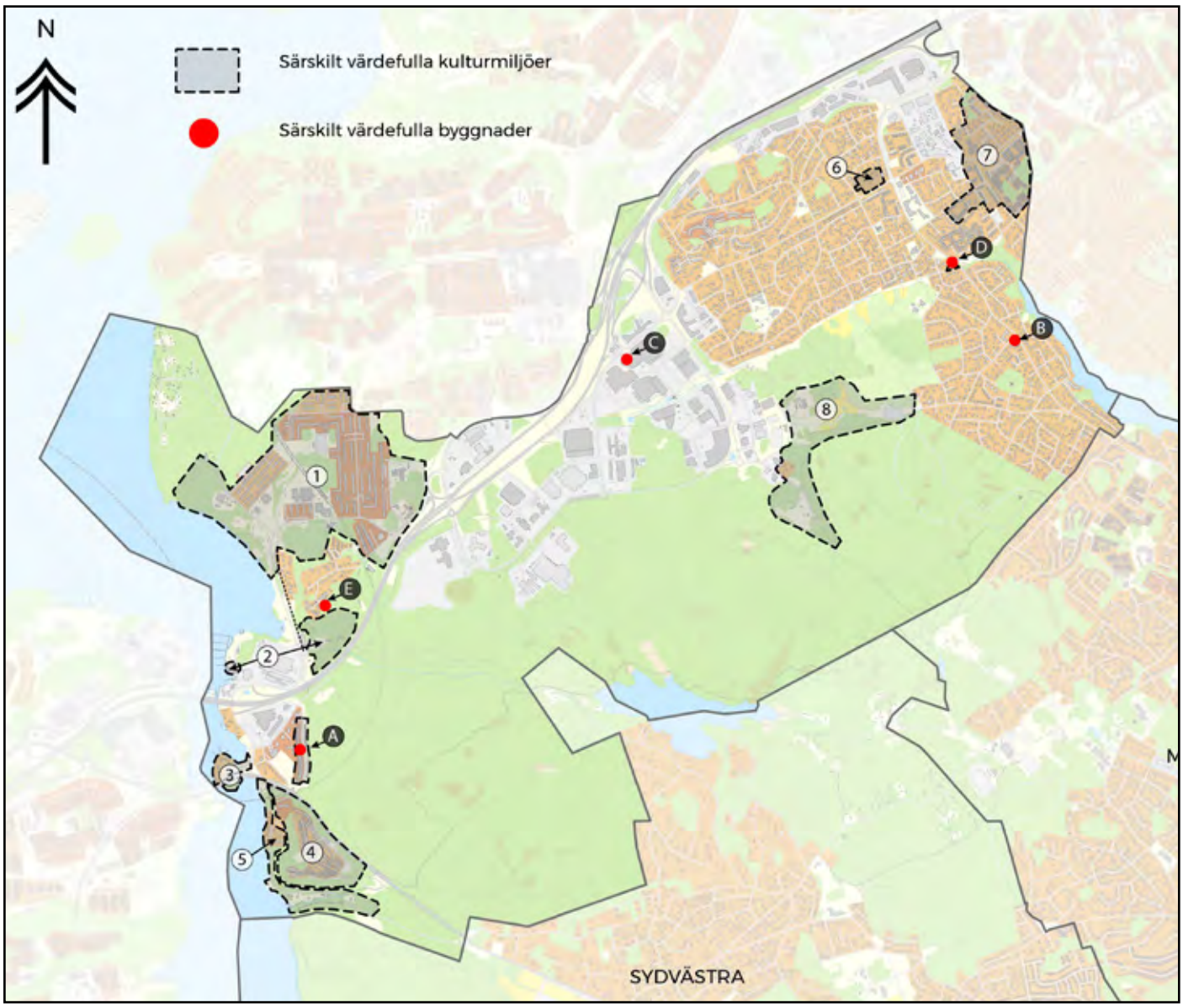

OMRÅDEN

1. Vårby gård
2. Vårby källa
3. Fittjanäset
4. Myrstuguberget
5. Masmo
6. Villor utmed gamla Södertäljevägen
7. Jakobslund
8. Kolartorp

SOLITÄRER

A. Bostadshuset Ormen Långe
B. Orrvägen, radhus
C. IKEA
D. Vattenledningsverkets vaktstuga
E. Vattentornet, Duvberget

Exempel på särskilt värdefulla byggnader

A. Bostadshuset Ormen Långe

Bostadshuset från 1964 ritades av arkitekt Andreas Carsten och har fått sitt namn tack vare sin långa och böljande form. Huset är placerat vid foten av Masmoberget och fungerar nästan som en fond till området med punkthusen som ligger ut mot Masmo centrum. Bostadshuset har en tidstypisk utformning i stram 1960-tals modernism med sin upprepning av form och material. Vertikala indragna tegelpartier bryter av den långa entrésidan mot öster som har sammanhållna putsade fönsterbröstningar samt skivmaterial som separerar fönstren. Entréerna smyckas av konstverk i form av mosaiker och reliefer. Den västra fasaden har fönsterbröstning av tegel som bryts av partier med dubbla indragna balkonger. Även de intilliggande punkthusen har en liknande utformning, med fönsterband och indragna balkonger.

B. Orrvägen/Gärdsmygsvägen, radhus

På 1960-talet började man bygga radhus i en allt större utsträckning. Mindre grupphusbebyggelse uppfördes insprängda i det äldre villaområdet, kring en gemensam grönyta.

Orrvägens radhus och små loftgångshus har ett tydligt 1960-talsformspråk med asymmetriska släta ytor, med fasader i ljus puts och mörkbrunt trä. Andra liknande radhusområden från tiden finns i området Notarievägen i Jakobslund och Brantstigen i kvarteret Assessorn.

C. IKEA

Möbelföretaget IKEA etablerade sig i Kungens Kurva genom att öppna sitt tredje varuhus där år 1965. Platsen valdes för sitt strategiska läge längs europavägen, vilket passade de bilburna kunderna. Varuhuset utformades för att uppmärksammas på långt håll från motorvägen. Byggnaden är cylinderformad och bärs upp av stora vita vinklar med fasad i vita och svarta ränder. Genom åren har varuhuset växt, men den ursprungliga cylinderformade delen har inte förändrats.

D. Vattenvaktstuga

Längs Häradsvägen ligger en Vattenledningsverkets vaktstuga som uppfördes år 1904. Den är identiskt utförd med densamma som finns på Fittjanäset. Huset har träpanel målad i gult med gröna detaljer, bevarade urpsrungliga fönster och tegeltak.

Byggnaden ska vårdas och underhållas, tillbyggnader ska undvikas.

E. Vattentornet, Duvberget

Vattentornet ligger på Duvberget, i ett skogsområde strax ovanför Vårby källa och Spendrups huvudkontor. Tornets historia gällande arkitekt och byggnadsår är okänd, men troligt är att byggnaden uppfördes under tidigt 1900-tal.

Vårby gård

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 1

Beskrivning

Vårby utgjorde långt in på 1900-talet ett utpräglat jordbrukslandskap genom Vårby gård, som blev säteri redan på 1600-talet. Området har en lång bebyggelsekontinuitet med fornlämningar från stenåldern till yngre järnåldern.

På 1920-talet styckades en liten del av gården av för fritidstomter på Vårberget. På 1950-talet var fortfarande Vårby gårds huvudbyggnad välhållen, men efter att gården stått oanvänd i flera år kom den att förfalla och en långdragen strid om byggnadens framtid pågick under flera år. Slutligen brann huvudbyggnaden ned och området kring gården bevarades vidare som park. Den stora utbyggnaden av området då Vårby gårds marker planerades för nya bostäder skedde på 1970-talet i samband med att tunnelbanan anlades med station i Vårby gård. Med detta förändrades området från landsbygd till förort. Den tidigare odlingsmarken planerades och bebyggdes mellan 1970- 73 med flerbostadshus och en centrumanläggning. Gårdsanläggningen som låg ner mot vattnet behölls tillsammans med grönområden med en stor koncentration av fornlämningar.

De första husen i området uppfördes vid Lammholmsbacken, tvåvåningshus i tegel av HSB 1968. Intill detta område på andra sidan vägen ligger HSB-hus från 1973, uppförda i prefabricerade betongelement. I sluttningen i sydväst uppfördes loftgångshus och lägre hus i två till tre våningar i färgstarka grovputsade fasader år 1970 ritade av arkitekt Lars Bryde. I den sydöstra delen vid Duvbergsvägen uppfördes flerbostadshus utformade i tegel och plåt år 1973, ritade av arkitekt Ringqvist. Den största husgruppen ligger längs Bäckgårdsvägen som består av loftgångshus i tre till fem våningar utformade med tegelfasader, ritade av arkitekt Andreas Carsten 1972.

Vårby gård är en del av de stora stadsbyggnadsprojekt inom Miljonprogrammet där nya stadsdelar uppfördes i stadens utkant. Området bygger på idén där man byggde och planerade så att människor och bilar säkert skulle hållas åtskilda från varandra. Trafiken hölls borta från gatorna mellan husen vilket beredde plats för grönytor och lekplatser.

Bedömning

- Område med tydligt avläsbara årsringar från järnålderns lämningar, rester av Vårby gårds gårdsanläggning och den nya tidens bebyggelse. Detta berättar på ett tydligt sätt områdets utveckling från forntid fram till 1970-talet.
- Området är ett typiskt exempel på en säterimiljö i Stockholms närhet där tidigare jordbruksmark blivit föremål för stora utbyggnadsprojekt. Där gårdens namn och säterimiljö i bebyggelsens utkant berättar om områdets tidigare användning.
- Vårby gårds flerbostadshusområde är en tydlig representant för efterkrigstidens stadsbyggnad och estetiska ideal.
- Vårby gård enligt den tidens stadsbyggnadsideal präglas av enhetlighet där stadsdelarna är noggrant planerade för människor. Detta genom konsekvent trafikseparering och inplanerad service. Grönska och parker är bärande.

Flerbostadshusen i sydöstra delen av området

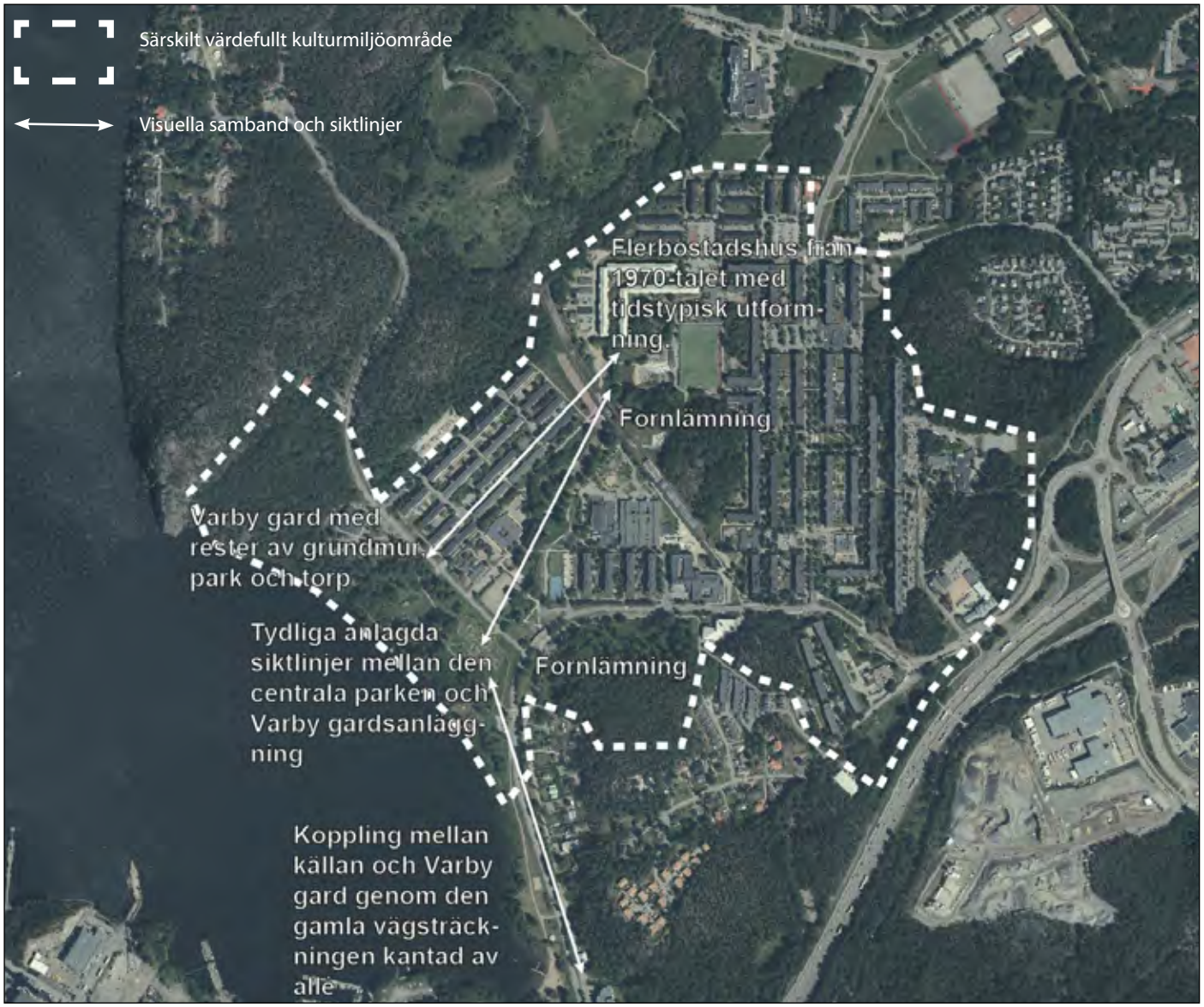

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 1

För vidare information om Huddinges flerbostadshusbebyggelse med övergri-pande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Områdets sydöstra del karaktäriseras av resterna från Vårbys gårdsanläggning med park, allé och grunden efter Vårby gårds byggnader.
- På höjdpartier ligger fornlämningarna synligt i landskapet.
- Flerbostadshusen präglas av enhetlighet mellan områdena vad gäller materialval, volym och tak.
- Flerbostadshusområdet präglas av grönska på de trafikseparerade gårdarna och där huvudgatorna som går igenom området kantas av alléer.
- Genom Vårby gårds flerbostadshusområde går tunnelbanan på en bro och grönstrukturen under bron sammankopplar områdena sinsemellan.
- Gestaltningen är enkel med få dekorationer, istället utgör materialval och repetition byggnadernas utsmyckning.

Tunnelbanan med station vid Vårby gård. Spåren går på bro över den öppna parkmarken mellan bostadsområdena.

Vårby gårds flerbostadshus vid Duvbergsvägen.

Vårby gårds flerbostadshus vid Vårby allé.

Parken ner mot Mälaren vid Vårby gårds gamla tomt.

Råd och riktlinjer

- Parkmiljöer och grönstrukturer i Vårby gårds flerbostadshusområde ska värnas och tillägg utföras utifrån ursprungliga idéer och ideal.
- Vid renovering av befintliga byggnader ska ursprungliga arkitektoniska uttryck och materialval vara vägledande. Befintliga material ska värnas och underhållas.
- Vid förändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planarbete eller vid frågor om bygglov som påverkar områdets sammantagna gestaltning.
- Nyexploatering ska utföras med stor hänsyn till den befintliga miljön och de kulturhistoriska strukturerna.
- Tydliga siktlinjer mellan Vårby parkmiljö och Vårby gårds flerbostadshusområde ska värnas.
- Södra området med Vårby gårds gamla gårdsanläggning ska bevaras och underhållas. Endast tillägg som främjar upplevelsen av miljön, i övrigt ska nya tillägg ska undvikas.

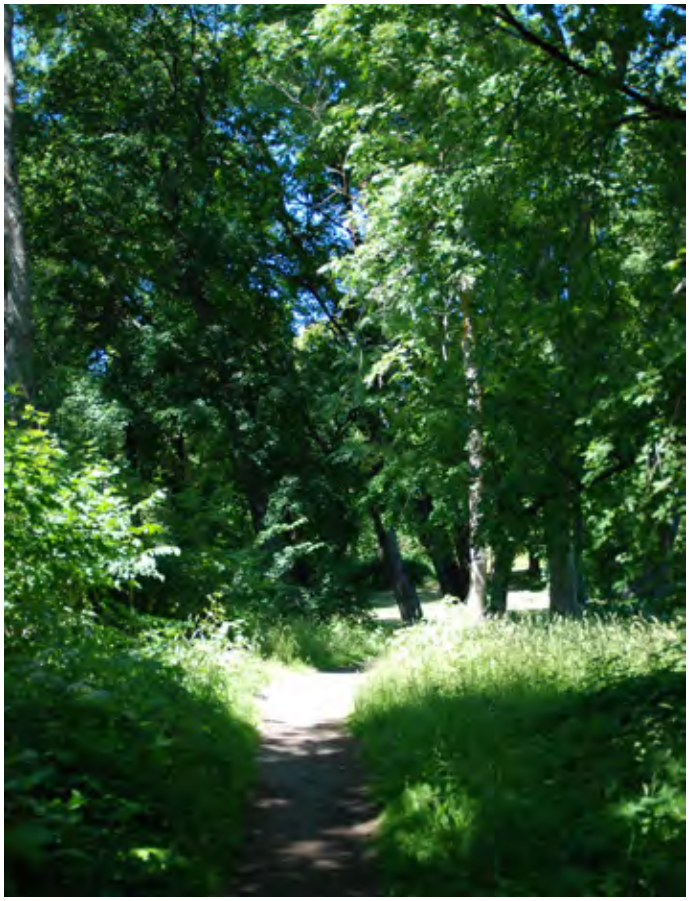

Vårby gårds park

Grundmurarna efter Vårby gårds huvudbyggnad

Äldre byggnad som tidigare tillhört Vårby gård.

Flerbostadshusen i Vårby gård.

Vårby källa

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 2

Beskrivning

På Vårby gårds marker anlades en hälsobrunn år 1707 och källan fick kungligt privilegium som hälsobrunn år 1709. Mellan huvudgården och brunnsanläggningen gick en väg, kantad av en allé. Verksamheten pågick i drygt 40 år och hälsobrunnens gäster bodde på herrgården eller Fittja värdshus. Till den ursprungliga anläggningen från 1700-talet fanns ett brunnshus och ett badhus nere vid Mälarens strand. Efter att källan lagts ner vid mitten av 1700-talet tog det närmare 200 år innan källan åter började nyttjas, då genom att Harry Winberg år 1932 anlade en mineralvattenfabrik på platsen. Vid källan lät han uppföra en kioskbyggnad i trä. År 1942 köps fabriken upp av Kooperativa förbundet (KF). Uppe på berget bakom källan uppfördes vid början av 1900-talet ett vattentorn.

Platsen för dagens industriområde var innan bryggeriets uppförande helt obebyggd och all verksamhet kopplad till källan var förlagd öster om dagens bryggeri. Söder om bryggeriområdet etablerades på 1740-talet ett tegelbruk och på 1800-talets senare hälft fanns här även såg, garveri, bryggeri och tvätteri, vilket låg inom Haga hemman. Idag finns byggnaden för Hagalunds tvättinrättning kvar på platsen. Verksamheten startade 1918 och verksamheten bedrevs fram till 1980-talet.

När KF fick rättigheter att brygga öl byggdes de första av dagens bryggeribyggnader efter ritningar av arkitekten Leif Damgaard. Spendrups har under sin tid som ägare expanderat och bedrivit verksamhet i anläggningen fram till flytten 2013. Idag är bryggverksamheten nerlagd, byggnaderna är under rivning år 2018. I koppling till den äldre brunnsmiljön vid vägen har ett huvudkontor för Spendrups anställda uppförts under 2000-talet.

Brunnsbyggnaden från 1700-talet, senare ombyggd på 1840-talet.

Bedömning

- Vårby källa med brunnsbyggnad och källa visar på platsens kontinuitet av tradition som brunnsverksamhet sedan början av 1700-talet. Miljön i sin helhet är unik i Huddinge och har mycket höga kulturhistoriska värden.
- Den äldre vägsträckningen mellan Vårby gård och brunnsanläggningen är en del av den värdefulla anläggningen. Den visar på miljöns äldre koppling till varandra där brunnsmiljön var en del av säterimiljön.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 2

Tydliga karaktärsdrag

- Brunnsanläggningen ligger i naturskönt läge omgiven av en park med äldre uppvuxna träd och fruktträd, från källan rinner en liten bäck vidare ner mot Mälaren.
- Brunnshuset från 1700-talet, senare ombyggt vid 1860-talet visar på traditionell byggnadstradition och tidens stilideal i schweizerstil.
- Källan ligger invid en bäck omgiven av grönska.
- Äldre vägsträckning kantad av en allé som tillkom på 1800-talet.
- Badplatsen nere vid viken till Mälaren med strand och bryggor.
- Nere vid vattnet sydväst om brunnsanläggningen ligger det gamla tvätteriet, en rödmålad byggnad.

Råd och riktlinjer

- Brunnsanläggningen med rötter från 1700-talet med Brunnshus med omgivande park, brunn med kioskbyggnad ska bevaras, vårdas och underhållas.
- Brunnsbyggnaden ska bevaras exteriört i sin volym och nya om- och tillbyggnader undvikas.
- Den äldre vägsträckningen med allé ska fortsatt bibehålla sin sträckning och allén vårdas. Läsbarheten av den äldre vägsträckningen ska bestå.
- Källan är registrerad som fornlämning och skyddas enligt kulturmiljölagen.
- Den äldre tvätteribyggnaden ska vårdas och bevaras. En av få äldre industribyggnader i Huddinge.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Brunnshuset omgivet av parken på en höjd som vetter ner mot Mälarens strand

Den äldre landsvägen som går mellan Vårby källa och Vårby gård. Vägen kantas av en gammal allé.

Fittjanäset

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 3

Beskrivning

Fittjanäset mellan Mälaren och Albysjön har varit en strategisk plats för kommunikation och försvar under lång tid. År 1622 påbörjades arbetet med en ny landsväg söderifrån till Stockholm, vilket är ursprunget till dagens Gamla Södertäljevägen. Vägen skulle ersätta den förhistoriska vägen Göta landsväg och år 1633 inleddes arbetet med att bygga en ny bro över näset, Fittjabron, vilken färdigställdes under ledning av Erik Dahlberghs fortifikationstrupper. Erik Dahlbergh lät sedan befästa näset på grund av dess strategiska läge. Genom åren har tät trafik gått över näset och bron har byggts om ett flertal gånger. Under mitten av 1800-talet växer en bebyggelse fram med som mest ett tiotal hus på var sida om Södertäljevägen. Det första huset tros vara torpet Haganäs som ännu finns kvar på platsen, men som idag mer är känt som Röda caféet. Vid sekelskiftet 1900 drogs en ny huvudvattenledning från Norsborgs vattenverk till Liljeholmen. På Fittjanäset byggdes då en vattenvaktarbostad, vilken idag fungerar som privatbostad.

På 1980-talet breddas den gamla sträckningen av Södertäljevägen och med detta revs näsets småskaliga bebyggelse som låg söder om vägen och den tidigare svängbron. Idag kan man se rester av den gamla vägbanken och kontrollstationerna för huvudvattenledningen vid sundet. På nästet finns även en äldre grustäkt samt en villa i funktionalistisk stil uppförd 1933 efter ritningar av John Forsell. I den nordvästra delen ligger en småbåtshamn.

Vattenvaktarstugan vid Fittjanäset

Bedömning

- Fittjanäset är en plats med lång historia. Genom platsens olika skeden har en för kommunen unik och värdefull miljö skapats. Lämningar och byggnader visar på platsens viktiga läge för Stockholms och Södertörns infrastruktur.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 3

Tydliga karaktärsdrag

- Kvarvarande vatten- och vägrelaterad bebyggelse med vattenvaktarstugan i trä målad i grönt och gult och Haganäs torp bidrar till att man kan uppleva den äldre karaktären i miljön på ett tydligt sätt.
- Vägarna är grusbelagda.
- Området präglas av grönska och omgivande vattenrum med en brokig karaktär.

Råd och riktlinjer

- Haganästorpet ska bevaras, vårdas och underhållas. Byggnaden är skyddad med q i detaljplanen.
- Vattenvaktsstugan ska bevaras, vårdas och underhållas, nya tillägg exeteriört ska undvikas. Fastigheten bör ej avstyckas.
- Nya intrång i miljön ska undvikas för att miljöns läsbarhet och struktur ska bestå.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Kontrollstationen för huvudvattenledningen vid sundet mellan Fittjanäset och Botkyrka

Haganästorpet som tidigare fungerat som café - Röda caféet.

Vattenvaktarstugan som är målad i de karaktäristiska färgerna gult och grönt.

Myrstuguberget

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 4

Beskrivning

Längs Myrstugubergets brant ner mot Albysjön klättrar ett flerbostadshusområde ursprungligen ritat av Ralph Erskine. Området började planeras av Erskine år 1977 och byggnationen av bebyggelsen inleddes år 1985 och stod klart ett år senare. Området består av byggnader med livliga former med fasader i tegel, delvis mönstermurade med avvikande kulörer och svarta tak. De höga husen i nordost skyddar de lägre husen i söder, som bildar en stadslik och småskalig miljö. Området vetter mot söder mot Albysjön vilket ger långa siktlinjer mot sjöns norra strand. Området omges av natur och inom området finns anlagda parker, planteringar och gångstråk som skapar en genomtänkt helhet.

Myrstuguberget

Bedömning

- Myrstugubergets flerbostadshusområde är ur ett nationellt och lokalt perspektiv ett unikt och tydligt exempel på 1980-talets stadsbyggnadsideal. Miljön visar på tidens reaktion mot miljonprogrammets stadsbyggnadsprojekt under 1960-70-talet.

Från Myrstugubergets höga läge skapas långa siktlinjer ut över omgivande landskap.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 4

För vidare information om Huddinges flerbostadshusbebyggelse med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Bebyggelsen är väl anpassad till den naturliga terrängen.
- Skalan på bebyggelsen skiftar från de höga husen i norr till lägre huskroppar i söder, ner mot sluttningen.
- Området präglas av trafikseparering där smala gångstråk löper genom området omgivet av planteringar.
- Tegelfasader, delvis mönstrade i avvikande kulörer med svarta tak.
- Kring området är naturen sparad vilket ramar in området från omgivningen.
- Långa utblickar och siktlinjer ut över Albysjön och omgivande landskap.

Råd och riktlinjer

- Grönstrukturer med planteringar, gångvägar ska fortsatt bevaras och underhållas.
- Omgivande naturområden behöver bevaras som natur för att behålla karaktären av att bebyggelsen ligger inplacerad i befintlig natur.
- Vid renovering av befintliga byggnader ska ursprungliga arkitektoniska uttryck och materialval vara vägledande. Befintliga material ska underhållas och värnas.
- Ny exploatering ska undvikas inom området.
- Tillägg som påverkar fasadernas uttryck i form av ex. inglasning och skärmtak ska behandlas restriktivt.
- Vid bygglovsprövning bör huskroppar som idag inte genomgått inglasning, undvikas helt. På de delar av byggnaden där tidigare inglasningar beviljats kan nya inglasningar tillåtas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Karaktäristiskt för flerfamiljshusen är de tegelmönstrade fasaderna i avvikande kulörer.

De karaktäristiska platsbyggda balkonglådorna i betong finns till varje lägenhetsbalkong. Miljön präglas av grönska. Området har en sammanhållen planering med trappor som går mellan de olika nivåskillnaderna, kantade av planteringar med slipersmurar.

Radhusbebyggelse i sydvästra delen av området. där småstadskaraktären tydligt illustreras.

Masmo

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 5

Beskrivning

Längs Albysjöns södra strand nedanför Myrstugberget ligger Masmo. Platsen har en lång historia och inom området finns bland annat stenåldersboplatser. Området tillhörde under 1600-talet Glömsta gård och enligt husförhörslängder var Masmo, från slutet av 1600-talet fram till 1895, ett torp under Glömsta. Torpet finns kvar i anslutning till Masmo villa (Masmo gård) som uppfördes år 1907 som sommarbostad efter ritningar av Ferdinand Boberg. Strax intill ligger Dalhyddan, en annan arkitektritad sekelskiftetsvilla som fungerade som sommarbostad (sommarnöje) för Stockholms borgarklass. Villan uppfördes samma år som Masmo villan. De stora sommarvillorna uppfördes i natursköna lägen och ofta med närhet till vattnet. De skulle vara en tillflyktsort under sommaren för att få en sund livsmiljö med frisk luft och närhet till natur. Detta i motsats till stadens trängsel och dåliga luft.

Längs Albysjöns strand ligger tvättarbostället Hagalund, vilken är en rest av tvätteriverksamheten i Södertörn, som kring sekelskiftet var en omfattande verksamhet. Storstadens växande befolkning och nedsmutsade vattendrag gjorde att behovet att tvätterier var stort. Många torpare och småbrukare i Stockholms periferi hade tvättandet som extrainkomst. År 1939 startade företaget Tvättjänst verksamhet i nya lokaler på andra sidan av Masmovägen och här fortsatte tvätteriverksamheten fram till år 1984.

Masmo villa (Masmo gård) från 1907

Bedömning

- Hagalunds och Tvättjänsts bebyggelse beskriver tvätterinäringens utveckling under 1900-talets första hälft. Idag fungerar platsen för Hagalunds tvättarbostad som museum och visar på ett pedagogiskt sätt tvätterinäringens verksamhet under första hälften av 1900-talet.
- De arkitektritade sommarvillorna från 1907 är ett unikt exempel på sommarnöjen från sekelskiftet 1900 i Huddinge.
- Den tidigare torpmiljön, Masmotorpet är den sista resten av landsbygdens bebyggelse innan sommarvillornas tillträde. Vilket gör att den har ett högt kulturhistoriskt värde.

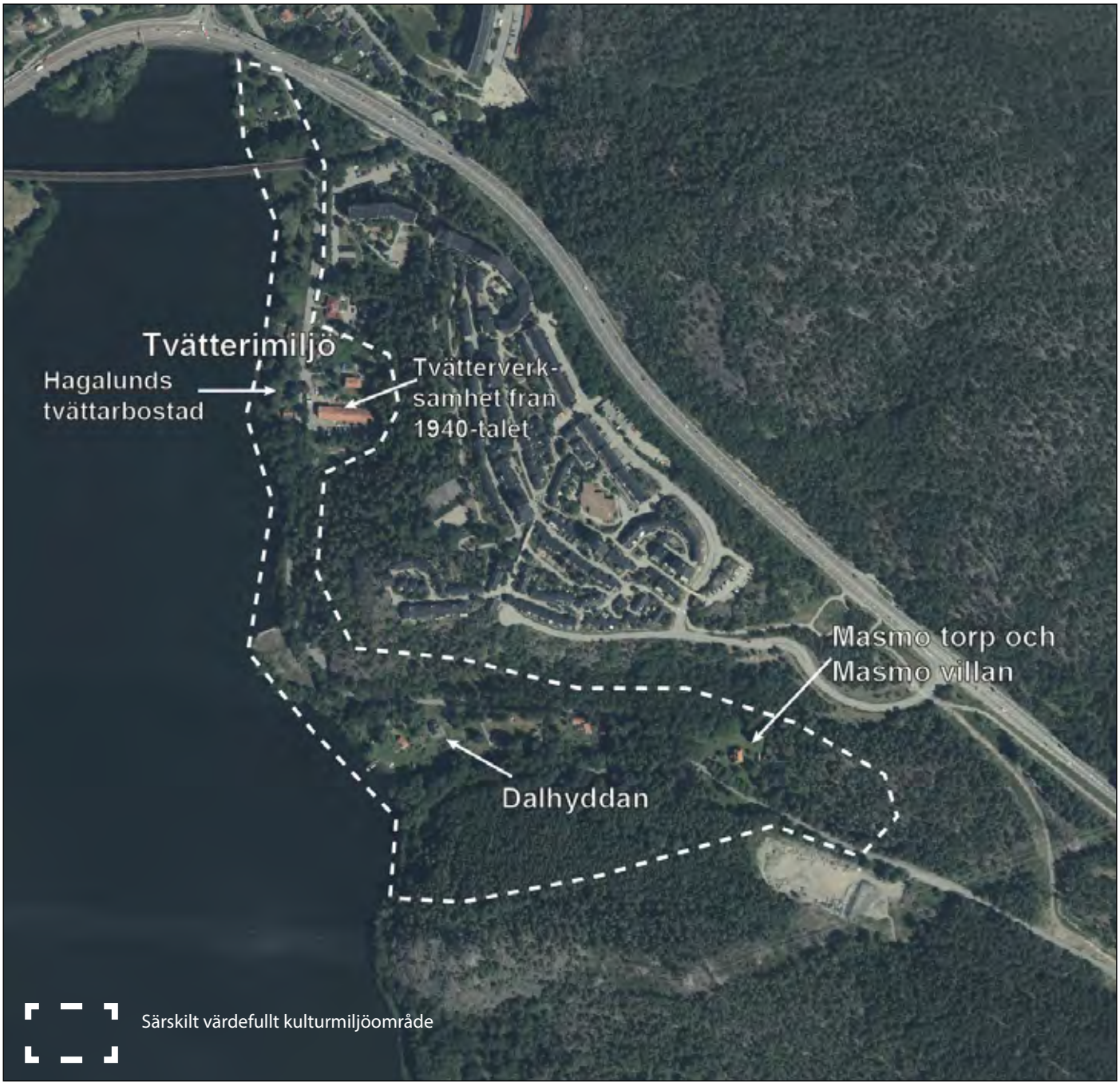

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 5

För vidare information om Huddinges semesterbostäder och landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Naturskönt läge med ädellövskog med vägen som sträcker sig längs Myrstugbergets förkastningsbrant.
- I den östra delen ligger två individuellt utformade sekelskiftesvillor i trä, i nationalromantisk stil, med rikt dekorerade fasader och spröjsade fönster. Villorna ligger på stora tomter med uppvuxna lövträd och buskar.
- Kring den äldre tvätteriverksamhetens miljö från sekelskiftet finns två bostadshus. Det ena bostadshuset i ljus gul kulör med gröna snickerier där ursprungshuset är putsat och avfärgat med en tillbyggnad i liggande träpanel. Det andra bostadshuset ligger i koppling till den faluröda torkladan, där bostadshuset har en inbyggd farstukvist och vita snickerier och en torklada. Miljön omges av grönska med direkt koppling till Albysjön och utblick mot Hallunda.

Råd och riktlinjer

- Sommarnöjena från sekelskiftet ska bevaras, vårdas och underhållas med traditionella material. Byggnaderna är mycket känsliga för nya tillägg och tillbyggnader ska helt undvikas. Värdena bör beaktas genom skyddsbestämmelser vid framtida planläggning.
- För fastigheterna till sommarnöjena ska avstyckning undvikas.
- Nya komplementbyggnader ska anpassas till huvudbyggnad. Dessa ska placeras så att de inte påverkar helheten av miljön och utföras i trä. Den äldre tvätterimiljön ska som helhet bevaras och bör ej avstyckas eller förändras. Bebyggelsen är skyddad med q-bestämmelse i plan.
- Naturmiljön kring bebyggelsemiljön är en viktig del av helheten och äldre träd ska ej fällas. Alternativt endast i naturvårdssyfte.
- Markförändringar i form av fyllning, schaktning och sprängning ska undvikas.
- Miljön är som helhet känslig för förändring.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Tvätterimiljön från första hälften av 1900-talet invid Albysjön

Tvätteribyggnaden och invidliggande bostadshus.

Villa Dalhyddan från sekelskiftet 1900.

Villor utmed Gamla Södertäljevägen

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 6

Beskrivning

Delar av Smista gård som hörde till Vårby säteri började avstyckas för villatomter under andra hälften av 1920-talet, detta efter att ingenjör Harry Winberg köpt Vårby säteri år 1924. Det nya villaområdet blev en del av municipalsamhället Segeltorp som bildades samma år. Tomterna bebyggdes med egnahemshus mellan 1920 till 1930-talet. Byggnaderna uppfördes i trä med träpanel och sadeltak eller brutna tak, ofta målade i falurödfärg med vita snickerier. Husen placerades till större delen en bit in på tomten med en stor förgårdsmark som vetter mot gatan där ägarna planterade fruktträd och buskar. Land grävdes även upp för odling av bland annat potatis och rovor för det egna hushållets behov.

Bedömning

- Kvarteret är Segeltorps bäst bevarade bebyggelse som visar på hur Segeltorps bebyggelse såg ut vid 1900-talets början. Kvarteret visar också hur ett samhälle växte upp kring en kommunikationsled.
- Visar på tidens arkitektoniska ideal och planering av bebyggelse med stora förgårdsmarker som möjliggjorde för egen odling.

Villa utmed gamla Södertäljevägen

Ortofoto över kvarteret Bilan, 1950-60-tal

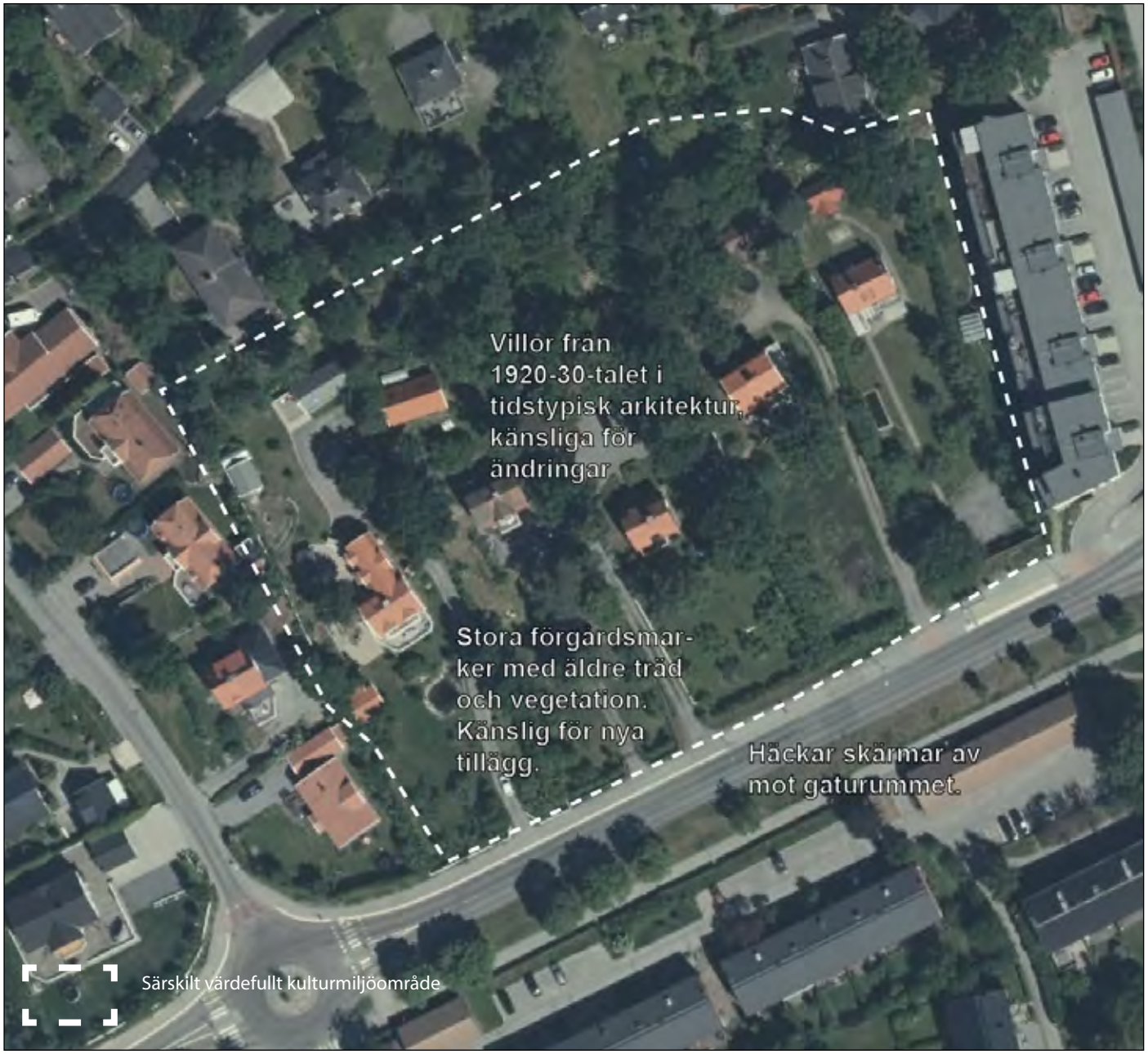

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 6

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Enhetligt planerat område som följer den befintliga terrängen.
- Stora fastigheter där huvudbyggnaden och komplementbyggnader är placerad en bit in från vägen med stor förgårdsmark.
- På förgårdsmarken finns äldre fruktträd och buskar och skärmas av från vägen med häck eller staket.
- Varierad villarkitektur från 1920-30-tal
- Träpanel, enkelt spröjsade fönster, sadel- eller brutna sadeltak tegeltäckta är tongivande arkitektoniska uttryck.

Råd och riktlinjer

- Området ska fortsatt präglas av grönska så som äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor.
- Avstyckning av den öppna förgårdsmarken där ny huvudbyggnad placeras framför ursprunglig byggnad mot gatan är inte lämpligt då detta minskar de utpekade värdena.
- Byggnaders ursprungliga arkitektoniska uttryck ska bevaras och vara vägledande vid om- och tillbyggnader.
- Tillbyggnader ska underordna sig ursprunglig volym.
- Minimera markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning.
- Höga stödmurar ska undvikas.
- Garage ska inte placeras vid gatan, detta då förgårdsmarkens öppna rum mot gatan sluts. Dubbelgarage som placeras i tomtgräns är inte lämpligt då detta skapar en för stor volym gentemot huvudbyggnaden.
- Om ny bebyggelse ska läggas till i den befintliga miljön ska den utgå från omgivande bebyggelse vad gäller placering på tomten, utformning och volymverkan.
- För att bibehålla äldre uppvuxna träd, fruktträd och annan grönska som stärker miljöns värde ska dessa tas i beaktande vid planering och lovprövning.
- Plank bör endast sättas upp vid bullerstört område. Detta då plank skärmar av mot gaturummet.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Villa vid Gamla Södertäljevägen

Villorna vid Gamla Södertäljevägen ligger en bit in från vägen med stor förgårdsmark som mot gatan skärmas av med häck eller staket. Miljön skvallrar om hur kvarteren runt om en gång i tiden har sett ut. Idag är dock dessa villor de enda sammanhållna resterna som återstår.

Jakobslund

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 7

Jakobslundsvägen

Beskrivning

Jakobslunds radhusbebyggelse visar på rekordårens småhusbebyggelse, en produkt av efterkrigstidens stora projekt, att skapa en god bostadsstandard med modern bebyggelse.

Området visar på Huddinges utveckling som pendlarort till Stockholm, när småhusbebyggelse uppfördes i stor skala i kommunikationsnära lägen.

Villabebyggelsen från framför allt 1940- och 50-talet visar småhusbebyggelse från folkhemmets tid med individuellt utformade villor i övervägande tegel på små fastigheter med trädgårdstomter som mot gatan skärmas av med en låg mur eller staket.

Bedömning

- Jakobslunds radhusbebyggelse är ett ovanligt välbevarat område som visar på rekordårens småhusbebyggelse, en produkt av efterkrigstidens stora projekt.
- Området visar på Huddinges utveckling som pendlarort till Stockholm, när småhusbebyggelse uppfördes i stor skala i kommunikationsnära lägen.

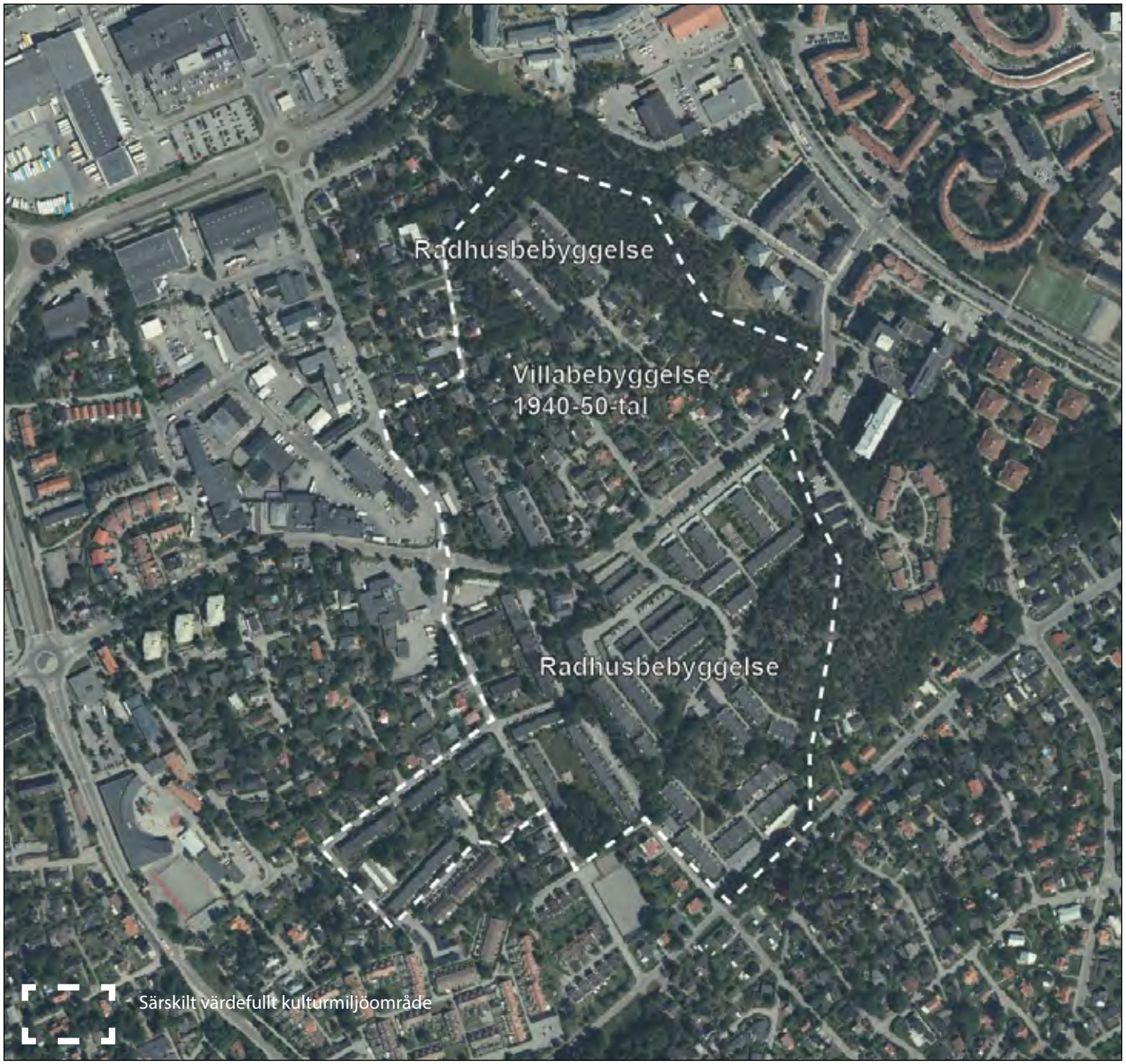

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 7

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- De individuellt utformade grupperna av radhus har upprepande arkitektonisk utformning vad gäller placering, volym, materialval och färgsättning.
- Området är som helhet planerat med grönytor och naturområden med slingrande gångvägar mellan områdena som bidrar till helheten tillsammans med bebyggelsen.
- Villabebyggelsen ligger på en bergshöjd i landskapet med villor på relativt små tomter.
- Husen är placerade en bit in mot gatan på trädgårdstomter som mot gatan skärmas av med en låg mur, staket eller häck.
- Villorna har övervägande fasader i rött eller gult tegel

Råd och riktlinjer

- Områdena ska fortsatt präglas av trädgårdskaraktär, och på allmänning ska grönytor och naturområden värnas.
- På förgårdsmarker ska nya tillägg i form av komplementbyggnader undvikas.
- Häckar, staket och murar mot gatan ska fortsatt hållas låga.
- (Villabebyggelsen) Tillägg i form av om- och tillbyggnader såsom skärmtak och burspråk ska undvikas mot gaturummet.
- (Radhusbebyggelsen) Fasadändringar i form av ny färgsättning, nya fönster och dörrpartier ska undvikas. Bebyggelsen ska bibehålla sin enhetlighet.
- Ursprungliga fasadmaterial och färgsättning ska vara vägledande vid fasadrenovering.
- Plank ska endast sättas upp vid bullerstört område. Detta då plank förvanskar helhetsintrycket av området och skärmar av mot gaturummet.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Radhusbebyggelse vid Jakobslundsvägen/Dalvägen

Radhusen uppe vid Brantstigen

Villa vid Jakobslundsvägen 15

Kolartorp

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 8

Kolartorp

Beskrivning

Kolartorp, som också har kallats Kålartorp, Crone Nybygget och Ryttartorp No 2, var ett torp under Juringe frälsehemman, som låg under Vårby säteri. Torpets många namn vittnar om dess historia som olika funktioner genom tiderna. Första gången torpet nämns är från husförhörslängder från 1650. År 1749 anges Crone som frälse under Vårby gård och torpet var sannolikt bostad för gårdens kolare, därav namnet Kolartorp. Från 1790 ändras torpets namn till Ryttartorp No 2 och fungerade då som rusthåll i livkompaniet av Livregementets Dragoner under Vårby säteri. Efter att tjänsten som rusthållare drogs in 1836 kom torpare senare att bo i Kolartorpet. Genom århundraden har torpet byggts om och det nuvarande utseendet härstammar troligen från en ombyggnad under 1900-talet. Till miljön hör även en ladugård i timmer och omkringliggande skogs- och hagmarker

Inom området finns även fornlämningar i form av gravfält från yngre järnåldern.

Bedömning

- Kolartorp med omkringliggande kulturlandskap är unik, då stora delar av Huddinges torpmiljö idag inte finns kvar, och att det berättar om en typisk torpmiljö i anslutning till ett större säteri.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 8

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Äldre bebyggelse med Kolartorp och lada från 1700- och 1800-talet med senare tillägg från 1900-talet.
- Betad hagmark i nära anslutning till torpmiljön.
- I norra delen domineras dalgången av stall i skogsbrynet med tillhörande beteshagar i dalgången på tidigare odlingsmark. I dalgången ligger holmar med uppvuxen skog som bryter de långa siktlinjerna.

Råd och riktlinjer

- Miljön kring Kolartorp ska som helhet bevaras och nya tillägg får endast göras för fortsatt djurhållning och hålla ett öppet kulturlandskap.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Uthus/ladugård vid Kolartorp i skiftesverk.

Hagmark

Ängsmark och äldre vägsträckning

Kolartorp och närliggande bostadshus från 1920-talet.

Sydvästra

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

Sydvästra Huddinge

Kom ihåg att

Kulturmiljöprogrammet är ingen komplett byggnadsinventering, utan ger en indikation om att det finns kulturhistoriska värden på platsen som ska värnas. Vid ändring i särskilt värdefulla kulturmiljöer ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns utpekade värden.

Kom ihåg att du hittar information om relevant lagstiftning i kulturmiljöprogrammet Del 1. I kulturmiljöprogrammet Del 2 hittar du kommunens karaktärsmiljöer och om hur vi kan förhålla oss till dessa med utgångspunkt i en varsam utveckling.

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

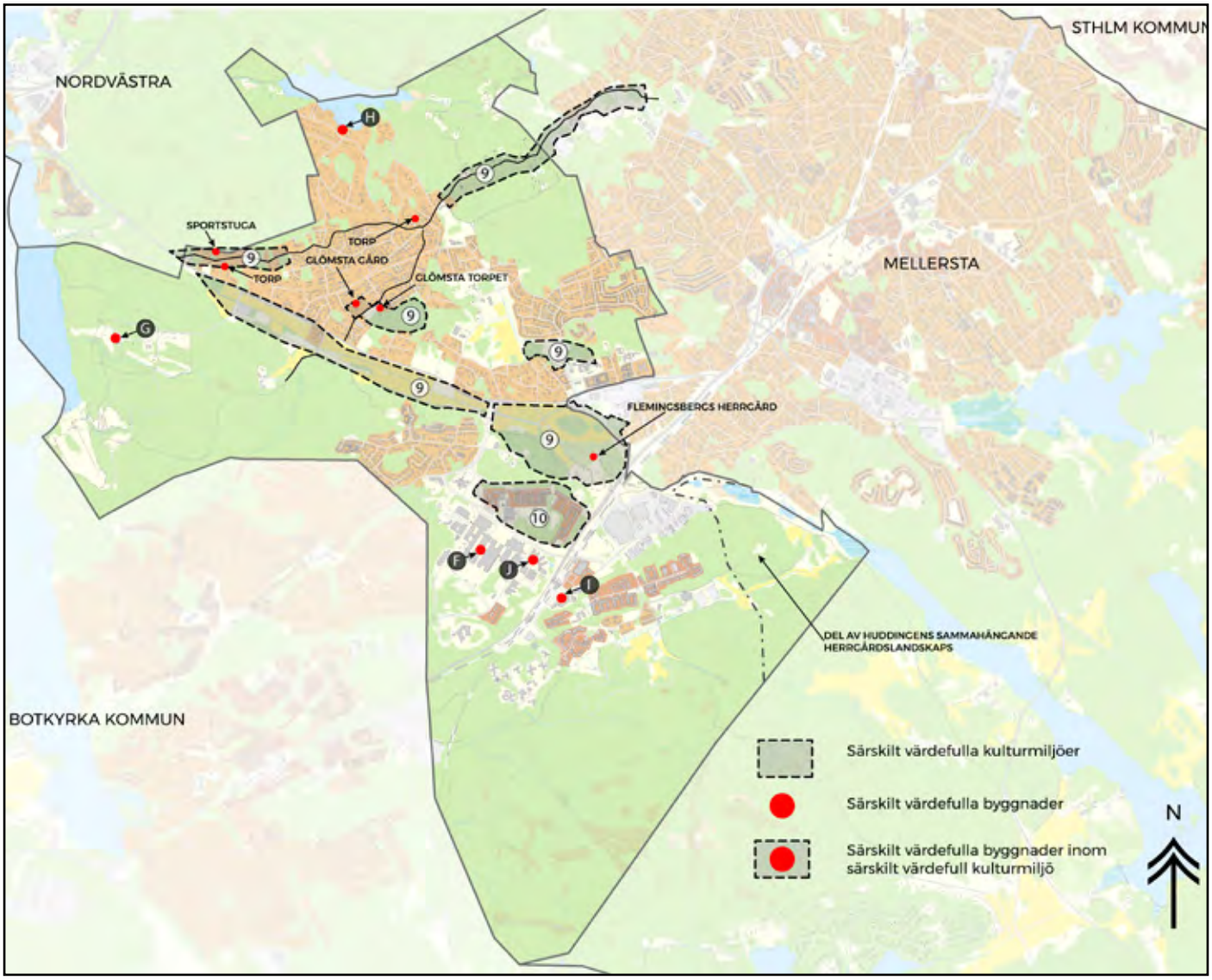

OMRÅDEN

9. Flemingsberg-Glömsta
10. Grantorp

SOLITÄRER

F. Huddinge sjukhus
G. St. Botvids kapell
H. Gömmartorpet
I. Polishuset
J. Södertörns högskola

Exempel på särskilt värdefulla byggnader

F. Huddinge sjukhus

Huddinge sjukhus som uppfördes mellan åren 1968-1977 var för tiden, det största byggprojektet som utförts i Skandinavien. Centralsjukhuset för sydvästra Stockholm uppfördes på uppdrag av Stockholms läns landsting.
Sjukhuset består av huskroppar om fem våningar som binds samman med glasade gångar. Mellan husblocken bildas gårdar och inom husblocken ljusgårdar. Byggnaden är uppförd med prefabriserade element i stål och betong. Fasadelementen är dekorgjuten betong och blått glas. I och i anslutning till byggnaden finns konst.

G. St:Botvids kapell

Uppe på en höjd mellan Glömstadalen och Albysjön ligger Huddinges skogsskyrkogård med S:t Botvids kapel. Kyrkogården och de tre klocktornen med en spegeldam uppfördes 1956, ritat av arkitek Sture Frölén. År 1961 uppfördes kapellet, ritat av samme arkitekt.

H. Gömmartorpet (Loviselund)

Torpet är bevarat och är belägen vid sjön Gömmaren. Vid slutet av 1800-talet ändrade torpet namn från Loviselund till Gömmartorpet. I husförhörslängder från 1801 nämns det som torp under Glömsta gård.

I. Polishuset, Flemingsberg

Invid Flemingsbergs station ligger byggnaderna för polismyndigheten i Södertörn och kriminalvården. Byggnaderna uppfördes 1995 vilka ritats av arkitekterna Ahlgren, Olsson och Silwon (AOS). Husen är utformade i kratfulla och skulpturala volymer i rött fasadtegel. Polishuset byggnad har ett mer öppet formspråk medan häktet är mer återhållsamt. Fasaderna skiljer sig även åt där sydfasaderna är mer detaljrika med betongelement varierade med stora glaspartier och solavskärmare mot norrfasadernas släta tegelyta.

J. Södertörns högskola, Pontus och Bipontus

Riksdagen beslutade år 1995 om att en ny högskola skulle lokaliseras i Flemingsberg.. Först uppfördes två byggnader ritade av Bjurström och Brodin, vilka fick namnen Pontus och Bipontus. Byggnaderna är utformade i 1990-talets nyfunktionalistiska stil med ljusa, slätputsade fasader och kubiska former. Platta tak och fönsterband som tydligt tagit inspiration från 1930-talet. Det ena huset är blått och det andra gult. Senare byggdes även Moas båge.

Flemingsberg-Glömsta

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 9

Beskrivning

Området är kuperat med bergs- och moränhöjder skilda åt av små sprickdalar med lerjordar. Genom landskapet går ett markant dalstråk från Flemingsbergsviken upp mot Glömsta. Här har människor bosatt sig sedan förhistorisk tid vilket ett stort antal fornlämningar och äldre vägsträckningar vittnar om. Glömstadalen är den fornlämningsrikaste delen inom området och här återfinns bland annat två av Huddinges största gravfält. Genom landskapet har ett stor nät av färdvägar funnits som man idag kan se i det moderna vägnätet. Genom Glömsta går två äldre vägsträckningar, som är delar av den forntida vägsträckningen Göta landsväg som idag benämns Gamla Stockholmsvägen och Tingsvägen. Området var under medeltiden bosatt av självägande bönder. Under 1600-talet börjar dock ägostrukturen att förändras genom den omfattande säteribildningen. Av den tidigare bondeägda jorden började nu adelsmän bygga upp omfattande egendomar, som helt kom att dominera området genom främst de båda säterierna Glömsta och Flemingsberg, men även Visätra ända fram till sekelskiftet 1900. Idag kan man se rester av dessa stora gårdsbildningar genom Glömstas och Flemingsbergs huvudbyggnader med närliggande oexploaterat skogs- och jordbrukslandskap och grunden efter Visätra tomt. Till dessa säterimiljöer hörde ett stort antal torp och ensamgårdar inom gårdens utmarker, idag finns många av dessa torp kvar i den byggda miljön. Under 1900-talet börjar gårdarnas marker att avstyckas för ny bebyggelse. Delar av Glömsta gårds marker styckas vid början av 1900-talet för att möjliggöra permanentboende. På grund av dåliga kommunikationer i området vid den tiden kom dock inget villasamhälle att byggas ut, istället blev det ett sommarstugeområde med insprängda permanentvillor. Idag är dock förhållandet det omvända då stora delar av den tidigare sommarstugebebyggelsen är borta och ersatt med en tät villabebyggelse från 2000-talet. I dalgången har även delar av jordbruksmarken blivit etablering för ett nytt industriområde. Flemingsbergs gårds ägor börjar avstyckas vid mitten av 1900-talet för bostäder och bland annat uppförs flerbostadshusområdet Grantorp och Huddinge sjukhus på gårdens tidigare ägor.

Flemingsbergs gårds huvudbyggnad

Bedömning

- De förhistoriska vägsträckningarna Gamla Stockholmsvägen och Tingsvägen är de viktigaste vägarna till Stockholm från medeltid fram till 1800-talet. Vägarna tillsammans med forntida lämningar i form av runristning, gravfält och boplatser visar på traktens långa historia som är lätt att utläsa genom de fysiska uttrycken i landskapet.
- Glömsta och Flemingsbergs gårdmiljöer är den sista resten av herrgårdslandskapet som tidigare präglade området. Till miljön hör kvarvarande torp. Såväl helhetsmiljön som enskilda objekt är värdefulla.
- Kvarvarande sportstugor från 1920-talet på stora tomter har ett högt kulturhistoriskt värde. De visar på de tidigare sommarstugornas etablering i området.

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Särskilt värdefull vägsträckning
Särskilt värdefullt kulturmiljöområde
Visuella samband och siktlinjer
Fullersta kvarn
Torp
Gommartorpet
Gamla stockholmsvägen
Torp
Lillerudsvägen
(Tingsvägen)
Glomstatorpet
Glomsta-gård
Kvarvarande ängs- och
hagmark, fornlämningar
Vasätra gardstomt
Glömsta gamla tomt-
fornlämningsmiljö och
kvarvarande ängs- och
hagmark
Kvarvarande öppet
odlingslandskap
Flemmingsbergs gard
Sportstuga
Torp
<Teckenfö

Tydliga karaktärsdrag

- Området är kuperat med bergs- och moränhöjder skilda åt av små sprickdalar med lerjordar. Genom landskapet går ett markant dalstråk från Flemingsbergsviken upp mot Glömsta.
- Den äldre bebyggelsen återfinns på bergs- och moränhöjder i landskapet, med de fortsatt öppna odlingslandskapet i dalgångarna. Stora delar av tidigare odlingslandskap i sprickdalarna har idag bebyggts med modern villabebyggelse.
- Glömsta gård och Glömstatorpet ligger i en sammanhängande miljö i koppling till den äldre vägsträckningen Tingsvägen och omkringliggande ängs- och hagmark. Till gården med huvudbyggnad och två flygelbyggnader från 1800-talet finns en parkmiljö.
- Flemingsbergs gårdsmiljö har en monumental plats högt belägen på den skogsbeklädda bergskullen, med vid utblick över den södra dalgången. Inom miljön ingår ett rikt bestånd av ädellövträd, terrasserad fruktträdgård och rester av ek- och lönnallén.
- Kopplingen mellan Grantorp och omgivande herrgårdsanknutna grönstrukturer.
- Flemingsbergs gårdsmiljö karaktäriseras av 1700-talets byggnadskonst med tillhörande park och allé som tydligt visar en typisk säterimiljö.
- Idag ingår de tidigare herrgårdarnas huvudbyggnader som öar i den sentida stadsbildningen.
- Längs Gamla Stockholmsvägen återfinns äldre sportstugor från 1920-talet samt torp.

Flemingsbergs gårds norra flygelbyggnad

Glömstatorpet - ligger på en höjd med Glömsta gård nedanför, vid den gamla Tingsvägen.

Hagmark vid Glömsta torp och Glömsta gård vid den gamla Tingsvägen.

Råd och riktlinjer

- Miljön med Flemingsbergs herrgård och närliggande skogs- och odlingslandskap ska värnas och bevaras i sin helhet. Nya tillägg i miljön ska undvikas.
- Flemingsbergs gårds byggnader ska vårdas och underhållas med traditionella material. Nya om- och tillbyggnader ska undvikas.
- Parken till miljön bör vårdas och underhållas.
- Barriärverkan ska undvikas mot Grantorp till Glömstasdalens grönstrukturer med Flemingsbergs gård och koloniområde.
- Glömsta gårdstomt med park och byggnader ska fortsatt vårdas och underhållas. Nya tillägg i miljön ska undvikas. Byggnaderna ska fortsatt underhållas med traditionella material.
- Glömstatorpet med närliggande ängs- och hagmark ska vårdas och underhållas, där kulturlandskapet bör hållas öppet genom bete av djur.
- Flemingsbergs och Glömstas gårdsmiljöer tål inga nya tillägg eller intrång i närliggande miljö. Det skulle riskera att läsbarheten av miljöerna minskas eller försvinner helt.
- Kvarvarande torpmiljöer och sportstugor längs med Gamla Stockholmsvägen ska fortsatt vårdas och underhållas. Senare tillägg i form av ovarsamma fasadändringar kan med fördel återställas. Rivning ska undvikas.
- Trädfällning och markarbeten i form av fyllning, schaktning och sprängning i koppling till utpekade miljöer ska undvikas.
- Markberedning i form av asfaltering och hårdgjorda ytor med marksten bör undvikas då detta är främmande i de historiska miljöerna.
- Äldre uppvuxna träd och fruktträd bidrar till miljöernas helhet och ska värnas.
- Äldre vägnät såsom Gamla Stockholmsvägen och Tingsvägen ska fortsatt vara läsbara och bibehålla sin sträckning.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Uthus vid Flemingsbergs gård

Delar av den äldre vägsträckningen Tingsvägen, idag benämnd Lillerudsvägen

Grantorp

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 10

Beskrivning

Fullersta, Stuvsta, Glömsta och Snättringe hör till de delar av kommunen som kom att exploateras tidigt och jordbrukslandskapet förändrades till villabebyggelse. Flemingsberg däremot förblev relativt orört och fungerade som jordbruksfastighet ända in på 1950-talet då kommunen år 1958 köpte ut delar av ägorna. Marken planerades för ett nytt sjukhus och bostäder och detta var i en tid med kraftig industrialisering och stor befolkningstillväxt kring Stockholm och andra industristäder i Sverige.

Grantorps bostadsområde planerades och utformades i miljonprogrammets anda. Miljonprogrammet var en följd av 1965-års politiska beslut om att bygga en miljon lägenheter på tio år. Den rådande bostadsbristen skulle byggas bort och standarden på lägenheten skulle höjas. Planeringsarbetet av området började redan 1964 och höll på fram till en arkitekttävling 1970 som slutligen vanns av EGÅ, Ericson Gynnerstedt och Ågren arkitekter. Först uppfördes tre höga bostadshus för sjukhusets personal ritade av EGÅ som även färgsatte byggnaderna i lila och orange.
Grantorps bebyggelse uppfördes med byggsystem med prefabricerade element vilket rationaliserade och effektiviserade byggandet. Arkitekterna valde att uppföra färre men högre hus för att spara större del obebyggd naturmark med grönområden runtomkring. De höga husen skulle även skapa en siluett sett från vägen. Området är planerat helt trafikseparerat efter tidens ideal, som är typiskt för miljonprogrammet. Fasaderna har aluminiumplåtar färgsatta i olika kulörer av konstnären Gert Marcus. Tanken var att få en färgupplevelse av de olika färgerna när man strosade runt i området som skulle ge Grantorp dess identitet. Kulören och placeringen av färgerna studerades väldigt noga och kompositionen tog hänsyn till byggnadernas lägen i relation till varandra och till den omgivande naturen.

Grantorp

Bedömning

- Grantorp är en tydlig och bevarad representant av det sena miljonprogrammets storskaliga bebyggelse. Området har som helhet ett mycket högt kulturhistoriskt värde.
- Tidens stadsplaneideal är tydligt läsbart.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 10

För vidare information om Huddinges flerbostadshus med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Tydligt avgränsad miljö med koppling till omkringliggande landskap och bebyggelse.
- Bebyggelsens läge på bergshöjd som är väl synligt från omkringliggande landskap och skapar en siluettverkan.
- Grantorps storskalighet med fasadernas aluminiumplåtar i starka kulörer.
- Sparad naturmark och parkområden.

Råd och riktlinjer

- Hänsyn ska tas till områdets karaktär vid ny exploatering i områdets närhet.
- Byggnadernas egenart, material och gestaltningsmässiga inslag ska värnas och underhållas.
- Ingen vidare exploatering bör ske i eller i direkt närhet till närliggande grönområden.
- Ner mot Hälsovägen kan ny bebyggelse tillkomma mot vägen förutsatt att dessa inte medför att naturmark mot Grantorp försvinner i större omfattning. Viktigt att siktlinjer från Hälsovägen och Huddingevägen tas i beaktan.
- Bebyggelsens siluettverkan mot Flemingsbergsleden ska värnas.
- För bebyggelsen ska varsamhetskrav och förbud mot förvanskning konsekvent tillämpas. Där tidstypiska fasadmaterial och färgsättning ska vara vägledande vid fasadrenovering.
- Trafikseparering, utan genomfartstrafik inom området ska bevaras, eventuella tillägg bör göras utifrån samma principer om konsekvent trafikseparering som idag präglar Grantorp.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Park i Grantorp i anslutning till skola och bostadsområde. Foto Nordiska muséet

Ortopedvägen

Mellersta

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

Mellersta Huddinge

Kom ihåg att

Kulturmiljöprogrammet är ingen komplett byggnadsinventering, utan ger en indikation om att det finns kulturhistoriska värden på platsen som ska värnas. Vid ändring i särskilt värdefulla kulturmiljöer ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns utpekade värden.

Kom ihåg att du hittar information om relevant lagstiftning i kulturmiljöprogrammet Del 1. I kulturmiljöprogrammet Del 2 hittar du kommunens karaktärsmiljöer och om hur vi kan förhålla oss till dessa med utgångspunkt i en varsam utveckling.

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

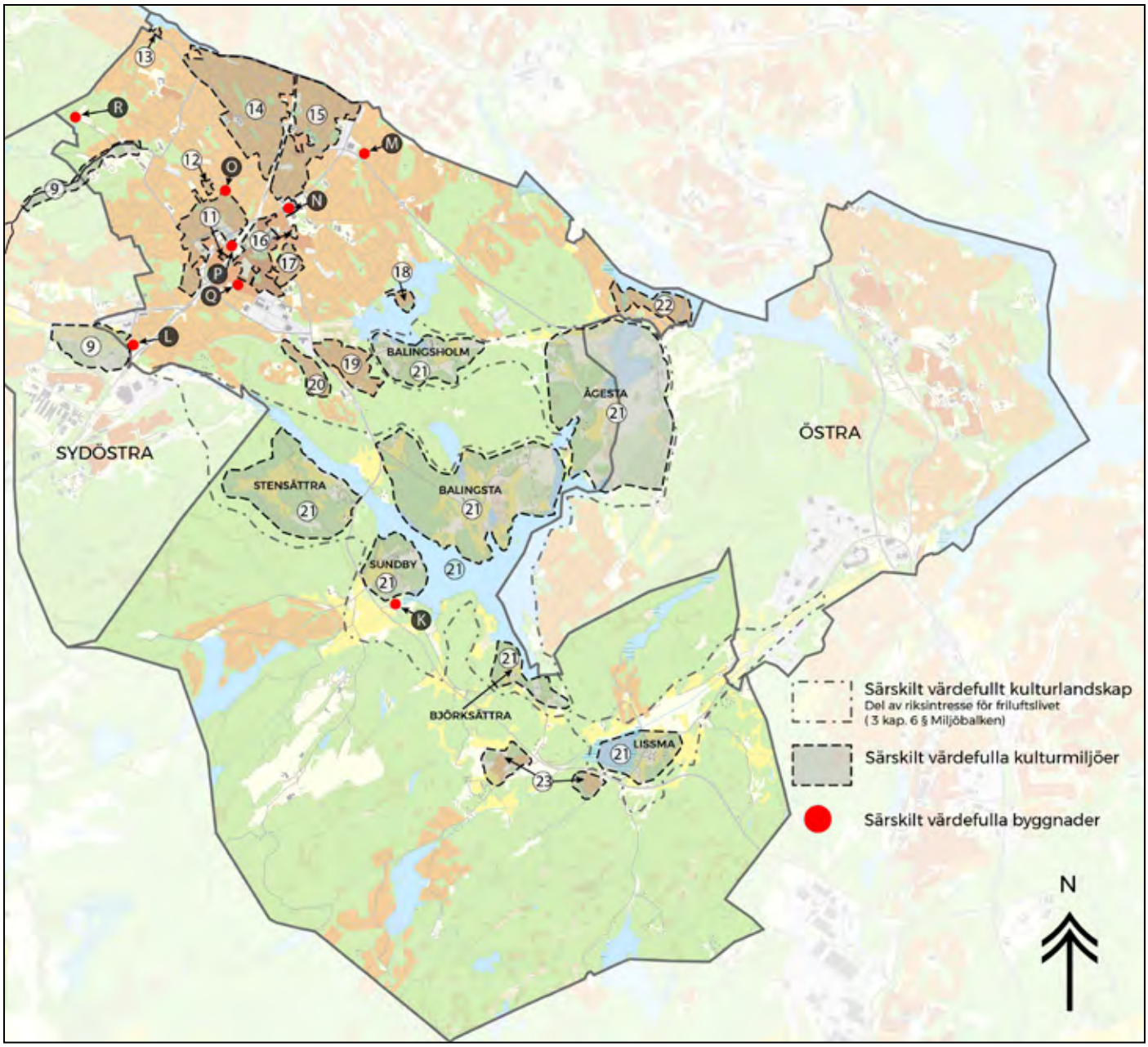

OMRÅDEN

11. Fullersta gård, SÖ delen av Källbrink och Fridhem
12. Del av Fridhem
13. Kvarteret Assessorn
14. Snättringe gård-Skogsäng
15. Centrala Stuvsta med Segersminne
16. Huddinge centrum kring kommunalvägen
17. Hörningsnäs
18. Storön
19. Östra Balingsnäs
20. Sörskogen
21. Landsbygden
22. Mellansjö
23. Granby och Ekedal koloniområden

SOLITÄRER

K. Sundbyfortet
L. Runda villan
M. Stenängsskolan
N. Huddinge gymnasium
O. Villa vid Anders Klockares väg
P. Tingshuset
Q. Centrumkyrkan
R. Fullersta kvarn

Exempel på särskilt värdefulla byggnader

K. Sundbyfortet

Sundbyfortet eller Örnnästet som det också kallas är en försvarsanläggning som ingick i Södra fronten (del av den sk. Korvlinjen) som anlades strax före och under första världskriget. Fortet ligger vid södra viken av sjön Orlången, strax söder om Sundby gård.

L. Runda villan, Annerstavägen

Runda villan uppfördes år 1955 efter ritningar av arkitekten Valdemar Hagström. Den runda formen är exempel på tidens försök att hitta nya rationella byggmetoder i funktionalismens geometriska formspråk och 1950-talets färgsättning. Arkitekten ritade på uppdrag av en husfabrik i Småland och villan lät uppföras som ett visningshus. Företaget gick dock i konkurs, och Runda villan i Huddinge är den enda som uppfördes.

Byggnaden är unik med sin runda form och med ytskikt typiska på 1950-talet. Den ursprungla färgsättningen i rött på grov spirtputs, putsade fönsteromfattningar och fönsterluckor har idag förenklats med en ljust beige avfärgad puts med vita snickerier och detaljer.

M. Stenängsskolan

Den stora befolkningsökningen under 1940-talet i Huddinge ledde till att flera nya skolor uppfördes, däribland Stenängsskolan från 1944, ritad av arkitekt Harald André. Stenängsskolan har en systerskola genom Beatebergsskolan som uppfördes samma år och utformade på samma sätt. Starka intryck av de funktionalistiska stilidealen med släta hela volymer och flacka tak, men med mer traditionella fönster med spröjs. År 1957 förlängdes Stenängsskolan i samma stil, på 1990-talet genomfördes en tillbyggnad.

N. Huddinge gymnasium

Huddinge gymnasium ritades av arkitekten Åke E Linqvist och stod klar 1973. Skolan planerades för att inrymma flera funktioner, exempelvis hade klassrummen skjutväggar för att vid behov skapa storklassrum. I skolbyggnaden som skulle inrymma 900 elever fanns fritidsgård och en sim- och sporthall byggdes precis intill. Ett särskilt kontorshus anslöt för skolans administration och kommunens skolstyrelse. En fristående aula uppfördes även strax intill.

Byggnaden planerades kring ett torg och de olika funktionerna markerades genom olika utformning. Skolbyggnaden och sport- och simhallen blev låga byggnader, medan kontorshuset blev högt och väl synligt. Fasader i gulrött tegel och trä med synliga betongelement. Inom området finns också mycket konst av olika slag.

O. Villa vid Anders klockares väg

Villan uppfördes 1968 och är ritad av arkitekt Radovan Halper. Huset står på en djupt indragen betongsockel, sockeln har en full våningshöjd. Ovanför sockelvåningen kragar byggnaden ut och fasaderna är klädda med träpanel. Taket har en pulpetform och på det finns en terrass. Idag är byggnaden målad i en grå nyans, ursprungligen var fasaden mörkbrun.

P. Tingshuset

Svartlösa domsagas tingshus för kommunerna Huddinge och Botkyrka uppfördes 1959 och ritades av arkitekt Karl J Karlström. En byggnad för tre myndigheter, polisen, åklagarämbetet och domsagan, som ett gemensamt rättscenter under ett och samma tak.

Det nya tingshuset placerades i ett väl synligt läge från järnvägen och omgivande bebyggelse. Byggnaden har 1960-talets formspråk i storlek och form, men däremot 1950-talets omsorg vad gäller detaljer och materialval. Rättegångslokalerna var de modernaste för sin tid med ett flertal tekniska finesser.

Q. Centrumkyrkan

En grupp baptister i Huddinge bildade föreningen Rätt och sanning år 1922. Genom insamlingar och medlemsavgifter byggdes en kyrka år 1929 och två år senare bildas Baptistförsamlingen. Arkitekten Paul Gustafson ritade kyrkan som en liten herrgård i 1920-talsklassicism med pilastermotiv och säteritak. Den stora kyrkan gav plats till 168 personer och inrymmer även en liten expedition och vaktmästarbostad. Neonkorset på taket tillkom i samband med en modernisering av kyrkan på 1960-talet. År 1989 byter kyrkan namn till Centrumkyrkan och år 1996 upphör församlingen och byggnaden används vidare som en kulturell mötesplats.

R. Fullersta kvarn

Fullersta kvarn finns med i husförhörslängder från 1689 och i fastebrev från 1674. Det var en så kallad hemkvarn som i huvudsak användes för gården och torpares egna behov. Kvarnverksamheten upphörde vid slutet av 1800-talet. Vid 1920-talet avsöndrades Fullersta kvarn från Fullersta gård. Vid kvarndammen finns en inskription huggen i en berghäll: ”Farväl du kära fosterland”, årtalet 1872, samt namnet ”August”. I utflyttningslängder från 1872 kan man finna att drängen Johan August Andersson utvandrade till Nordamerika. Torpet finns idag kvar där Fullersta Kvarnsväg slutar.

Fullersta gård, SÖ delen av Källbrink och Fridhem

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 11

Beskrivning

Fullersta har varit bebott sedan förhistorisk tid vilket bland annat ortsnamnets efterled (-sta) vittnar om, vilket är typiskt för yngre järnåldern. Första gången Fullersta nämns i skrift är år 1369 och gården var ursprungligen en by om fyra gårdar. År 1656 slogs gårdarna samman av den dåvarande ägaren Åke Wrång och blev Fullersta säteri som blev en av de största gårdarna i socknen. I ett lagfartsbrev från 1674 anges att 13 torp hörde till säteriet. Flera adliga släkter har ägt gården fram till 1850-talet då gården förvärvades av Pehr Pettersson, som då lät förbättra gårdens marker och produktion. På 1800-talet eldhärjades huvudbyggnaden och Pettersson lät uppföra en ny huvudbyggnad och flyglar på 1850-talet i en typisk för tiden senempirisk nyklassicism. Pehr Pettersson var en driftig person, som tidigare varit fogde på Flemingsberg och framstående kommunalman. Han lät skänka mark till järnvägen och stationshuset som byggdes i Huddinge vid slutet av 1800-talet och utförde sjösänkningar och medverkade till en ny vägsträckning från Huddinge till Stockholm. På 1880-talet övergick gårdens ägor till släkten Lindell, som var den sista ägaren som utnyttjade gården som jordbruk. Lindell lät lägga ner jordbruket 1902 och påbörjade en exploatering av gårdens marker närmast järnvägsstationen som kom att bli Huddinges Villastad, på ömse sidor om järnvägen. AB Upplandshem tog över gården år 1911 och fortsatte försäljningen av tomter väster om gården och verkställde exploateringen och kvar av gården blev mangårdsbyggnaden, två flyglar, en trädgård och en stor park, samt rättarbostaden, med gaveln mot Norrängsvägen med fasaden mot Fullersta park. År 1918 upprättades en stadsplan för området av Arvid Stille som omfattade 52 ha mark och 208 byggbara tomter. Stadsplanen präglades av tidens ideal av att ta stor hänsyn till den naturliga topografin och den befintliga miljöns karaktär och man planerade för en allmän skogspark och öppna platser i området.

Det nya villaområdet blev en del av municipalsamhället Fullersta. Tomterna bebyggdes med egnahemshus mellan 1920 till 1930-talet. Byggnaderna uppfördes i trä med träpanel och sadeltak eller brutna tak, ofta målade i falurödfärg med vita snickerier. Husen placerades till större delen en bit in på tomten med en stor förgårdsmark som vetter mot gatan där ägarna planterade fruktträd och buskar, land grävdes upp för odling av bland annat potatis och rovor för det egna hushållets behov. I dalgången i nordöstra delen av området ligger Kyrkdammen som planlades 1979. Dammen tar hand om dagvatten som rinner i Fullerstaån som har sin början i Gömmaren och ringlar sedan vidare förbi Fullersta kvarn och längs med Åvägen. Fullerstaån är sedan kulverterad genom Sjödalsparken och Sjödalsvägen och slutar vid Trehörningen.

På 1920-talet startades Föreningen Folkets Hus i Huddinge i syfte att bygga en möteslokal för ideella föreningar och en tomt köptes upp i Fullersta vid Fullersta gård. För projektet anlitades Eskil Sundahl/Dag Ribbing på Kooperativa förbundets arkitektkontor (KF). Förslaget blev en funktionalistiskt utformad byggnad som skulle innehålla municipalkontoret, biograf och samlingssal för Folkets Hus och Konsumbutik. Byggnaden stod klar 1933.

Bedömning

- Fullersta gård är ett tydligt exempel på en säterimiljö i Stockholms närhet. Gårdsmiljö med byggnader, park och intilliggande rättarbostad visar tydligt platsens berättelse som säterimiljö.
- Visar på ett tydligt sätt på hur egnahemsområden växte fram nära järnvägen i början av 1900-talet. Området visar även på tidens stadsbyggnadsideal och byggande.
- Fullersta bio representerar funktionalismens ideal och Fullersta som municipalsamhälle. Bion är en av de tydligaste representanterna i Huddinge för de stora föreningsrörelsenas tid, med Folkets Hus och KF.

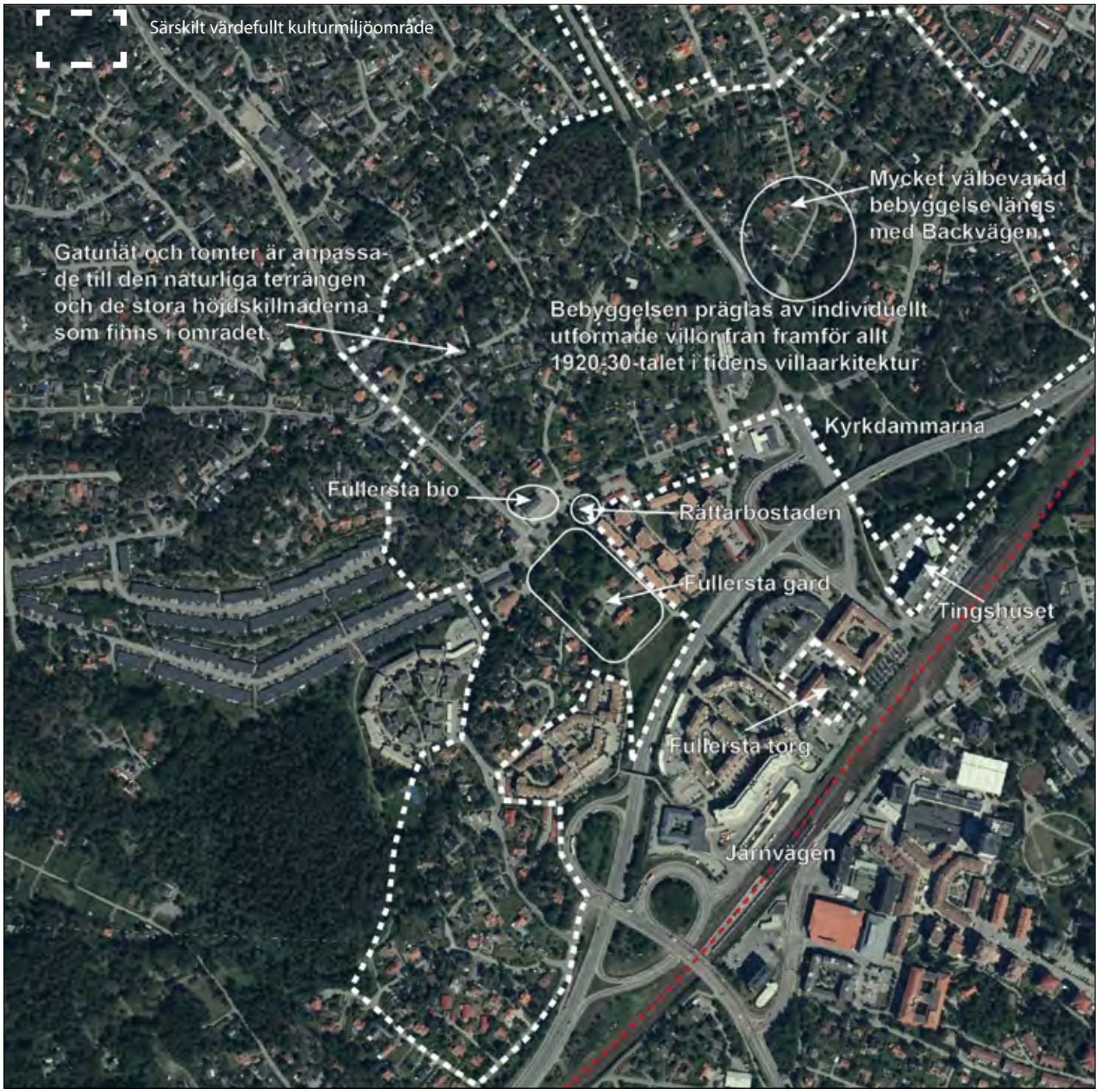

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 11

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Fullersta gårds huvudbyggnad och flyglar ligger på en höjd i landskapet omgiven av en park. Upp mot huvudbyggnaden kantas vägen av en allé.
- Villaområdet från 1920-30-talet ligger på höjder i landskapet delat av dalgången med Åvägen.
- Gatunät och tomter är anpassade till den naturliga terrängen och de stora höjdskillnaderna som finns i området.
- Stora fastigheter där huvudbyggnaden och komplementbyggnader är placerade en bit in från vägen med stor förgårdsmark.
- Bebyggelsen präglas av individuellt utformade villor från framförallt 1920-30-talet i tidens villaarkitektur där träpanel, enkelt spröjsade fönster, sadel- eller brutna sadeltak tegeltäckta är tongivande arkitektoniska uttryck.
- Kvarvarande stora tomter karkatäriseras av grönska med uppvuxna äldre fruktträd och buskar ner mot gatan.
- Vissa fastigheter är senare avstyckade där förgårdsmarken är bebyggd med villor från 1990-2000-talet. Där den äldre villan ligger i höjdparti bakom.
- Vid korsningen Norrängsvägen/Källbrinksvägen ligger Fullersta bio som tydligt representerar den funktionalistiska stilen med slätputsade fasader och raka linjer.

Fullersta bio vid korsningen Källbrinksvägen/Norrängsvägen

Fullersta gårds huvudbyggnad

Villa vid Backvägen

Råd och riktlinjer

- Fullersta gårds byggnader och park ska vårdas och underhållas. Miljöns tydliga avgränsning mot omgivande bebyggelse ska bestå. Miljön är skyddad i detaljplan.
- Vid tillgänglighetsanpassning av Fullersta gårds huvudbyggnad ska åtgärden utföras med hög arkitektonisk kvalitet.
- Vid ändring av Fullersta gårds byggnader och Fullersta bio ska antikvarisk sakkunnig medverka.
- Områdets struktur med slingrande vägar som följer den rådande terrängen, berg i dagen och naturlig grönska ska vara vägledande vid planering.
- Området ska fortsatt präglas av grönska så som äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor.
- Bevarade allmänna grönytor och skogspartier ska värnas, detta är en del av den urpsrungliga tanken vid planeringen av området.
- Avstyckning av den öppna förgårdsmarken där ny huvudbyggnad placeras framför ursprunglig byggnad mot gatan är inte lämpligt då detta minskar de utpekade värdena.
- Byggnaders ursprungliga arkitektoniska uttryck ska bevaras och vara vägledande vid om- och tillbyggnader.
- Tillbyggnader ska underordna sig ursprunglig volym.
- Minimera markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning. Tomterna ska präglas av den naturliga topografin. Terrasseringar för att åstadkomma plana ytor ska undvikas.
- Markuppfyllnad med stödmurar ska undvikas mot gaturummet.
- Plank ska endast uppföras i bullerstört område.
- Nya komplementbyggnader ska placeras en bit in på tomten och anpassas till rådande terrängförhållanden.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Fullersta gårds ena flygelbyggnad

Villa i Fullersta på Anders Klockares väg

Villor på Backvägen

Del av Fridhem

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 12

Videvägen

Beskrivning

I kvarteret Blästern och Norrby ligger grupphusbebyggelse som uppfördes på 1950-talet. Att bygga sitt eget hus under 1950-talet var kostsamt, ett sätt att sänka kostnaden var att bygga tillsammans. I Rosendalsområdet bildade 20 gruppbyggare Rosendals Villaförening. Ett markområde köptes upp och avstyckades i 20 tomter om ca 700 kvm per tomt. För att dra ner på kostnaderna för bygget utfördes en del av arbetet av husägarna själva.

De 20 villorna placerades i liknande läge på tomten och följde samma ritning. Husen uppfördes i ett plan med fyra rum och kök med inredningsbar vind. Husens fasader slätputsades och i vinkel mot bostadshuset mot gatan placerades garaget. Med tiden har en del hus förändrats och byggts om.

Bedömning

- Villabebyggelsen utgör ett mycket bra exempel på 1950-talets byggande. Bebyggelsen kännetecknas av god funktionell utformning, såväl av den enskilda byggnaden som av miljön som helhet.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 12

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Området omfattar kvarteter Blästern och Norrby med en grupphusbebyggelse som tydligt karaktäriseras av 1950-talets utformning.
- Området karaktäriseras av småskalighet och husens placering och utformning ger området en tydlig, enhetlig karaktär.
- Bebyggelsen ligger något indragen från vägen med garage i vinkel mot gatan och huvudbyggnad med gavelfasaden mot gaturummet.
- Tomterna är planerade trädgårdstomer med planteringar och uteplatser. Mot gatan skärmas tomten av med en låg mur eller häck.
- Byggnaderna är slätputsade med snickerier i trä. Taken är tegeltäckta.
- Området präglas av småskalighet och husens placering och utformning ger området en tydlig, enhetlig karaktär.

Råd och riktlinjer

- Områdets enlighet ska beaktas för att områdets karaktär ska bibehållas, där byggnadernas ursprungliga volymer sinsemellan bibehålls.
- Mot gatan ska byggnadernas enhetliga utformning värnas, tillbyggnader ska undvikas.
- Byggnadernas bärande karaktärsdrag ska tas i beaktande vid om- och tillbyggnader.
- Senare ovarsamma tillägg kan med fördel återställas för att stärka det kulturhistoriska värdet i området.
- Området ska hanteras varsamt och vid fasadändring ska fasaderna fortsatt utföras med puts och fönster utföras med tvåluftsfönster. Taken ska vara tegeltäckta.
- Främmande fasaduttryck som inte hör till 1950-talets stilideal ska undvikas.
- Undvik skärmtak och inglasade uteplatser mot gaturummet.
- Bibehålla trädgårdskaraktären på tomterna.
- Stora altandäck mot gatan ska undvikas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Videvägen

Videvägen

Videvägen

Kvarteret Assessorn

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 13

Beskrivning

I västra delen av Snättringe längs sjön Långsjön upprättas en ny plan år 1959 för kvarteret Assessorn och år 1961 projekteras grupphusbebyggelse av arkitekten Esmail Kuhang. Bebyggelsen återspeglar folkhemmets välfärdsbygge där arkitektens intensioner med bebyggelsen skulle präglas av god och funktionell utformning, såväl för det enskilda huset som miljön som helhet. Grupphusbebyggelsen i form av radhus placerades efter den rådande terrängen med fasader i rött tegel och enkla fasaddetaljer. Mot gatan planerades en liten förgårdsmark.

Kv Assessorn vid Tranvägen

Bedömning

- Miljön som helhet är ett av Huddinges bästa exempel på grupphusbebyggelse från tidigt 1960-tal med mycket hög arkitektonisk kvalitet. Området har som helhet ett högt kulturhistoriskt värde.

Tranvägen

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 13

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Samlad och enhetligt planerad småhusbebyggelse i form av radhus med fasad i tegel med sadeltak täckta med rött tegel.
- Små fastigheter med trädgårdstomter för rekreation, uteplats och planteringar som ansluter till den sparade naturen kring kvarteret. Tomter på husens baksidor är fria från komplementbyggnader.
- Bebyggelsen följer den rådande terrängen där huskropparna i par om två är uppbrutna sinsemellan.
- Hög arkitektonisk kvalitet där byggnadernas detaljer i form av fönster, dörrar och balkonger är ursprungliga.

Råd och riktlinjer

- Området ska fortsatt präglas av grönska där omkringliggande naturmark ska värnas och tomternas karaktär bibehållas. Ingrepp som påverkar tomternas utformning med nya stödmurar och fyllnader ska undvikas.
- Bibehålla den enhetliga utformningen i området både vad gäller miljön som helhet och den enskilda bebyggelsen.
- Tillägg på förgårdsmarken vad gäller nya komplementbyggnader och skärmtak ska undvikas.
- Byggnadernas arkitektoniska utformning vad gäller volym, tak- och fasadmaterial, fönster och dörrar samt balkonger ska värnas och vara vägledande vid fasadändring och ombyggnader.
- Plank ska endast sättas upp vid bullerstörd fastighet, mot kvartersgatan bör plank helt undvikas.
- Fastigheter som idag saknar garage och där bygglovsavdelningen finner dessa lämpligt ska dessa utformas likt befintliga vad gäller volym och materialval.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Tranvägen

Snättringe-Skogsängen

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 14

Beskrivning

Från år 1628 var Snättringe ett torp under Fullersta. År 1749 är Snättringe frälsegård under Fullersta och arrenderades ut som sommarnöje till förmögna stockholmare. På 1820-talet bosatte sig prosten Johan Gleisman med familj på gården och han lät uppföra ett torp som kom att kallas Marieberg (senare Matineholm). Snättringe gård avsöndrades från Fullersta år 1873 och under den tiden uppfördes dagens huvudbyggnad (vid nuvarande Snäckvägen 9). Samma år avstyckas Marieberg från Snättringe gård och förvärvades av grosshandlaren August Pettersson som lät uppföra en ny huvudbyggnad på fastigheten som han lät döpas om till Matineholm. Den nuvarande huvudbyggnaden uppfördes 1888 och ligger vid nuvarande Allévägen 36.

Vid början av 1900-talet styckas fastigheter av för villabebyggelse genom Snättringe Tomt AB och den första styckningsplanen bestod av 142 tomter. Försäljningen gick dock trögt på grund av att området hade dåliga kommunikationer och trakten mellan Snättringe och Stuvsta bestod av ett kärr. År 1925 avstyckar man även delen vid kärret som ingick i en avstyckningsplan för Huddinge Egnahem. Snättringe planlades 1943 och större delen av området var då redan bebyggt med villor. Planen utformades i tidens ideal där stor hänsyn togs till den befintliga bebyggelsen och vägstrukturen. Administrativt hörde den nordöstra delen till Stuvsta municipalsamhälle och den sydvästra till Snättringe municipalsamhälle, som bildades 1928. Planen och bebyggelsen utformades i tidens ideal där stor hänsyn togs till den naturliga topografin och den befintliga miljöns karaktär. Tomterna bebyggdes med egnahemshus mellan 1920 till 1940-talet. Byggnaderna uppfördes i trä med träpanel och sadeltak eller brutna tak, ofta målade i falurödfärg med vita snickerier. Husen placerades till större delen en bit in på tomten med en stor förgårdsmark som vetter mot gatan där ägarna planterade fruktträd och buskar, land grävdes upp för odling av bland annat potatis och rovor för det egna hushållets behov.

Villa i funktionalistisk still på Yrkesvägen

Bedömning

- Visar på ett tydligt sätt på hur egnahemsområden växte fram nära järnvägen i början av 1900-talet. Området visar även på tidens stadsbyggnadsideal och byggande.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 14

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Snättringe gårds huvudbyggnad och Matineholm ligger i områdets nordvästra del i nära koppling till Långsjön.
- Gatunät och tomter är anpassade till den naturliga terrängen och de stora höjdskillnaderna som finns i området.
- Stora fastigheter där huvudbyggnaden och komplementbyggnader är placerade en bit in från vägen med stor förgårdsmark.
- Bebyggelsen präglas av individuellt utformade villor från framför allt 1920-40-talet i tidens villaarkitektur där träpanel och pustade fasader, tvålufts fönster, tegeltäckta sadeltak eller brutna sadeltak är tongivande arkitektoniska uttryck.
- Tidens stilideal med nationalromatik och funkisstil är tongivande i området.
- Kvarvarande stora tomter karkatäriseras av grönska med uppvuxna äldre fruktträd och buskar ner mot gatan.
- Vissa fastigheter är senare avstyckade där förgårdsmarken är bebyggd med villa från 1990-2000-talet. Den äldre villan ligger i höjdparti bakom.

Villa från 1940-talet i Snättringe/Skogsängen

Byalagsvägen

Matineholm

Råd och riktlinjer

- Snättringe gårds huvudbyggnad kan med fördel återställas vid en framtida fasadändring. Fortsatt ska traditionella material användas. Detta för att stärka miljöns kulturhistoriska värde.
- Matineholms huvudbyggnad med omgivande trädgård bör ej avstyckas ytterligare ner mot sjön. Byggnaden ska värnas och skyddas vid ett framtida planarbete.
- Nya tillbyggnader ska undvikas för Matineholm.
- Områdets struktur med slingrande vägar som följer den rådande terrängen, berg i dagen och naturlig grönska ska bevaras och vara vägledande vid planering.
- Området ska fortsatt präglas av grönska så som äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor.
- Bevarade allmänna grönytor och skogspartier ska värnas, detta är en del av den urpsrungliga tanken vid planeringen av området.
- Avstyckning av den öppna förgårdsmarken där ny huvudbyggnad placeras framför ursprunglig byggnad mot gatan är inte lämpligt då detta minskar de utpekade värdena.
- Villabebyggelsens ursprungliga arkitektoniska uttryck ska värnas och vara vägledande vid om- och tillbyggnader.
- Tillbyggnader ska underordna sig ursprunglig volym.
- Minimera markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning. Tomterna ska präglas av den naturliga topografin. Terrasseringar för att åstadkomma plana ytor bör undikvas.
- Markuppfyllnad med stödmurar ska undvikas mot gaturummet.
- Plank ska endast uppföras i bullerstört område.
- Nya komplementbyggnader ska placeras en bit in på tomten så att förgårdsmarken hålls fri från nya byggnader. Vidare ska byggnader anpassas till rådande terrängförhållanden.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Långsjön

Huvudbyggnaden till tidigare Snättringe gård. Tilläggsisolerad och delvis ändrad karaktär, men som med fördel kan återställas.

Villa från 1920-talet i Snättringe/Skogsängen

Centrala Stuvsta med Segersminneområdet

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 15

Beskrivning

Fram till 1908 var Stuvsta gård arrendegård under Älvsjö fideikommiss och år 1910 köps Stuvsta gård upp av fastighetsbolaget Stuvsta AB som börjar stycka av marken för villatomter. Stuvsta Lanthemsområde byggdes ut från 1909 av Bröderna Sillerström. År 1918 köptes Segersminneområdet upp av Stuvsta fastighets AB.

År 1918 uppförs Stuvsta järnvägsstation. Den bekostades av Stuvsta fastighets AB. Stationshuset ritades av arkitekt Folke Zettervall och uppfördes mellan åren 1917-1919. Kring Stuvsta station uppförs även flera servicebyggnader så som affär och post. Området planlades och Stuvsta Villastad får år 1919 en ny stadsplan ritad av John Åkerlund. Planen fastställs år 1926. Planen utformades i tidens ideal starkt präglad av nationalromantiska stadsplaneideal där villabebyggelsen och gatunätet underordnade sig de naturliga förutsättningarna med terränganpassade gator och byggnader med sparad natur. Man skapade varierande kvartersformer, trevägskors samt område avsatt för park och monumentalbyggnader.

Inom Stuvstas villasamhälle som började växa fram blev tomterna med gångavstånd till stationen attraktiva för pendlare. Nybyggarna uppförde ofta först en kolonistuga och därefter självbyggda egnahemshus efter typritningar, sin tids kataloghus. Tomterna bebyggdes med egnahemshus under 1920- och 1930-talet. Byggnaderna uppfördes i trä med träpanel och sadeltak eller brutna tak, ofta målade i falurödfärg med vita snickerier. Husen placerades till större delen en bit in på tomten med en stor förgårdsmark som vetter mot gatan där ägarna planterade fruktträd och buskar, land grävdes upp för odling av bland annat potatis och rovor för det egna hushållets behov. Stuvstabolaget lämnade lån i form av byggnadskreditiv och hade från år 1920 egen byggnadsnämnd. Stuvsta municipalsamhälle bildades år 1922 och uppgick i Huddinge stormunicipal år 1947.

Egnahemsvilla från 1920-talet på Fotbollsvägen i Stuvsta

Bedömning

- Stuvsta centrum med äldre centrumbebyggelse och äldsta stationshus är den bäst bevarade stationsmiljön i Huddinge.
- Stuvsta med segersminneområdet visar på ett tydligt sätt på hur egnahemsområden växt fram nära järnvägen i början av 1900-talet. Området visar även på tidens stadsbyggnadsideal och byggande.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 15

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Stuvsta station ritad av Folke Zettervall i gulslammat tegel, spröjsade fönster och grov gråstenssockel.
- Gatunät och tomter är anpassade till den naturliga terrängen och de stora höjdskillnaderna som finns i området.
- Stora fastigheter där huvudbyggnaden och komplementbyggnader är placerade en bit in från vägen med stor förgårdsmark.
- Bebyggelsen präglas av individuellt utformade villor från framförallt 1920- och 1930-talet i tidens villa-arkitektur där träpanel och pustade fasader, tvålufts fönster, tegeltäckta sadeltak eller brutna sadeltak är tongivande arkitektoniska uttryck.
- Färsättningen är ursprungligen i varierande nyanser, t.ex rött, guldockra, grönt och brunt.
- Tidens stilideal med nationalromatik och 1920-tals klassicism är tongivande i området.
- Kvarvarande stora tomter karaktäriseras av grönska med uppvuxna äldre fruktträd och buskar ner mot gatan.
- Vissa fastigheter är senare avstyckade där förgårdsmarken är bebyggd med villa från 1990-2000-talet. Den äldre villan ligger i höjdparti bakom.

Egnahemshus i Segersminne

Stuvsta stationsbyggnad från 1919

Kolonistuga vid korsningen Dalkarlsvägen/Fotbollsvägen

Råd och riktlinjer

- Stuvsta stationsbyggnad från 1919 ska vårdas och vid ändring ska sakkunnig antikvarie medverka.
- Äldre centrumbebyggelse tillkommen innan 1950 bör bevaras och underhållas. Vid bygglovsprövning bör byggnadernas ursprungliga utformning vara vägledande.
- Områdets struktur med slingrande vägar som följer den rådande terrängen, berg i dagen och naturlig grönska ska bevaras och vara vägledande vid planering.
- Området ska fortsatt präglas av grönska så som äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor.
- Bevarade allmäna grönytor och skogspartier ska värnas, detta är en del av den urpsrungliga tanken vid planeringen av området.
- Avstyckning av den öppna förgårdsmarken där ny huvudbyggnad placeras framför ursprunglig byggnad mot gatan är inte lämpligt då detta minskar de utpekade värdena.
- Villabebyggelsens ursprungliga arkitektoniska uttryck ska bevaras och vara vägledande vid om- och tillbyggnader.
- Tillbyggnader ska underordna sig ursprunglig volym.
- Bevara förgårdsmarken genom att förlägga tillbyggnader mot tomtens baksida.
- Minimera markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning. Tomterna ska präglas av den naturliga topografin. Terrasseringar för att åstadkomma plana ytor ska undvikas.
- Markuppfyllnad med stödmurar ska undvikas mot gaturummet.
- Plank ska endast uppföras i bullerstört område.
- Nya komplementbyggnader ska placeras en bit in på tomten och anpassas till rådande terrängförhållanden.
- Mot gatan skärmas ofta tomten av med häck eller staket. Till häckar väljs med fördel gamla sorter som t.ex syrén, liguster, hagtorn, oxel. Nya staket bör anpassas in i miljön, här är ett enkelt spjälstaket att föredra.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Källa: Segersminne- en miljö att värna.

Villa längsmed Dalkarlsvägen 14-18

Exempel på tidstypiska villor i Stuvsta/Segersminne från 1920-1940-tal.

Huddinge kring Kommunalvägen

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 16

Beskrivning

Kommunalvägen utgörs av en tidigare vägsträckning av Huddingevägen, anlagd på 1860-talet. Området ligger främst på Tomtberga prästgårds gamla marker, vars ägor låg mellan Stuvsta och Fullersta. Platsen har sedan medeltiden haft en central roll i socknen med Huddinge kyrka från 1200-talet. Kring kyrkan uppfördes byggnader som hörde samman med kyrkans roll i bygden. Idag återstår prästgården från 1700-talet och kyrkskolan från 1914. Tomtberga kyrkogård väster om den ursprungliga kyrkan anlades år 1923 och kapellet ritat av Hammarling, från 1924. Till Tomtbergas ägor hörde torpet Nyboda som ännu står kvar längs med Kommunalvägen. År 1923 uppförs Centralskolan, tillbyggd 1931 med en flygelbyggnad och senare kallad Tomtbergaskolan.

Utbyggnaden av området från 1940-talet och framåt hör samman med att de tidigare fem municipalsamhällena Hörningsnäs, Stuvsta, Huddinge, Fullersta och Snättringe år 1947 slogs samman till ett stormunicipal under namnet Huddinge municipalsamhälle. Med lokalisering av det administrativa centrumet till området byggde man vidare på områdets traditionella roll som centralort för regionen. En rad förvaltnings- och institutionsbyggnader tillkom, så som kommunalhus, skola och bibliotek. Centrum kompletterades med ett band av flerfamiljshus. Fram till 1955 byggde kommunen själva flerfamiljshus, bland annat stjärnhus år 1949 och trevåningshus i kvarteret Klockarbacken år 1951. Från 1955 producerade bostadsstiftelsen Huge bostadshus i centrum, däribland punkthus i kvarteret Ålen. På andra sidan järnvägen vid Fullersta planerades en litet centrum som ritades 1952. Fullersta torg anlades i mitten vilket flankerades av Huddinges första höghus, ett sexvånings bostadshus, tillsammans med ett tre våningar högt bostadshus med butiker i bottenvåningen. På samma sida nordöst om Fullersta centrum uppfördes år 1959 Tingshuset ritat av arkitekt Karl J Karlström. Bland mer välkända arkitekter som varit verksam i området kring Huddinge centrum, märks Sture Frölén, Bengt Romare samt gruppen Ancker-Gate-Lindegren.

Rådsparken med flerbostadshusen vid Rådsbacken i bakgrunden

Bedömning

- Området kring Kommunalvägen utmärker sig i Huddinge genom sitt långa tidsdjup som central plats, från medeltida sockencentrum till dagens kommuncentrum.
- Enskilda byggnader och miljön som helhet berättar om kommunens utveckling och välfärdsbyggande. Kommunalvägen är den plats i Huddinge som tydligast berättar om kommunens utveckling.
- Typisk och högkvalitativ arkitektur på såväl institutionsbyggnader som bostadshusbebyggelse.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 16

För vidare information om Huddinges kommunikation & samhällsbildning samt flerbostadshusen med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Bebyggelse på ömse sidor av Kommunalvägen representerar olika skeenden i Huddinges historia: Huddinge kyrka, prästgården, kyrkskolan och församlingshem, Tomtbergaskolan, Rådsbackens bostadshus norr om Kommunalvägen. På andra sidan vägen ligger kommunalhus med bibliotek, det gamla församlingshemmet, ABF-hus, Nybodatorp samt kommunens tidigaste flerfamiljshus sydost om Kommunalvägen och nordöst om Kommunhuset.
- Mellan Kommunalvägen och järnvägen ligger Rådsparken och väster om järnvägen på Fullerstasidan ligger Tingshuset väl synlig från långt håll. Intill Tingshuset i sydväst ligger det äldre Fullersta torg i den nyare centrumbildningen.
- Järnvägen skapar en tydlig barriär mellan områdena.
- I anslutning till den offentliga bebyggelsen ligger flerbostadshus: de äldsta flerbostadshusen längs med Kommunalvägen, mitt emot Prästgården och Tomtbergaskolan. Stjärnhusen i tre våningar vid Domarvägen, punkthusen längs med Kommunalvägen och Klockarvägen samt bebyggelsen på Rådsbacken. I Söder mot Sjödalen ligger trevåningshus grupperade kring Eds- och Ängsnäsvägen.

Rådsparken med flerbostadshusen vid Rådsbacken i bakgrunden

Huddinges första flerbostadshus längs med Kommunalvägen, uppförda 1949

Kommunalhuset från 1948 har mycket höga kulturhistoriska värden

Råd och riktlinjer

- Kyrkan, prästgården och kapellet utgör tillsammans med bland andra kyrkskolan, Nyboda torp, Tomtbergaskolan och gamla kommunalhuset byggnader av högt kulturhistoriskt värde som ska vårdas och bevaras. Nya tillägg och förändringar av dessa byggnader ska utföras restriktivt och antikvarisk sakkunnig ska medverka vid planering och bygglov.
- De offentliga byggnaderna och bostadshusen kräver stor hänsyn vid renovering och ombyggnad. Rivning av värdefulla byggnader bör undvikas.
- Vid eventuell ny planering i området med nya byggnader och anläggningar behöver stora krav ställas på placering och utformning.
- Kommunalvägens sträckning och läge är viktig att beakta och bevara.
- Grönområdet kring kyrkan och prästgården med Rådsparken ska värnas.
- Flerbostadshusen vid Rådsbacken och Domarvägen, Sjödalsbacken, Klockarvägen ska vårdas och underhållas. Inglasning av balkonger ska undvikas och renovering av fasader ska utföras varsamt med utgångspunkt i byggnadernas materialval och ursprungliga färgsättningar.
- Inom området finns naturområden som är en bärande del av värdet och miljöns karaktär, dessa ska värnas. Exempel på dessa är skogspartiet öster om Sjödalsbacken samt skogspartiet mellan kommunhuset och Klockarvägen.
- Sjödalsparken är en viktig del av miljön, en naturlig mötesplats, den ska vårdas och underhållas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Flerbostadshusen längs med Sjödalsbacken

Entrén till kommunalhuset från 1948

Huddinge kyrka

Kyrkskolan

Kommunhuset, tillbyggnaden från 1966 ritad av Sture Frölén.

Fullersta torg

Hörningsnäs

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 17

Beskrivning

I samband med att Stuvsta by storskiftas år 1782 flyttades en av gårdarna från byn till stranden av en vik vid sjön Trehörningen och gården kom att kallas Hörningsnäs.

Hörningsnäs och Fullersta var de gårdar inom kommunen där avstyckning och försäljning av tomter först började. Hörningsnäs villastad, belägen på gångavstånd från Huddinge station, exploaterades av AB Tomtförvaltning. En stadsplan upprättades 1919 av H G Torulf, Allmänna ingenjörsbyrån och fastställdes 1923 med undantag för tomtindelningen. När planen upprättades var tomterna till stor del redan bebyggda i enlighet med avstyckningsplanen från 1899. Tomterna var stora och husen i regel utformade med arkitektritade villor i tidens smak som förebild. Tomterna utformades efter tidens ideal där ett boendeideal och tron på det hälsomsamma i att bo på landet var vägledande. Bebyggelsen placerades naturligt in i den befintliga terrängen och det skulle finnas möjlighet att odla för eget behov på tomten. Det nuvarande gatunätet och kvartersindelningen överensstämmer i stort med den första stadsplanen för området.

De första villorna uppfördes 1905-1910 av bland annat dir Gideon Hydén, senare ordförande i kommunfullmäktige samt byggmästare Lennart Thunholm. Byggandet kom dock inte igång på allvar förrän kring 1912. År 1915 bildas Hörningsnäs villastads municipalsamhälle, som det första municipalsamhället i Huddinge. Området omfattade 66 fastigheter med knappt 200 invånare. Till skillnad mot andra municipalsamhällen i Huddinge, däribland Stuvsta och Snättringe, där det var arbetare och lägre tjänstemän som byggde och bosatte sig. Var det i Hörningsnäs lite mer välsituerade människor som flyttade in.

Området har successivt förändrats varsamt. På 1950-talet tillkom Hörningsnässkolan i tidstypsik arkitektur i tegel. På 1960-talet tillkommer en radhusgrupp och området har kompletterats med ny villabebyggelse från alla decennier fram till 2000-talet.

Villa längs med Lännavägen

Villa längs med Lännavägen

Bedömning

- Hörningsnäs är Huddinges första villabebyggelse, från tidigt 1900-tal. Området visar på tidens planeringsideal. Bebyggelse och planstruktur är generellt mycket välbevarade.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 17

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Gatunät och tomter är anpassade till terrängen och de stora höjdskillnaderna som finns i området.
- Individuellt utformade villor från början av 1900-talet på stora tomter där byggnaden är placerad en bit in från vägen med en anlagd trädgård mot gatan.
- Villorna är utformade med panelklädda fasader, ofta med liggande panel med brutna eller branta sadeltak, plåt- eller tegeltäkta. Takkupor eller frontespis är vanliga detaljer. Oregelbunden fönsterplacering, burspråk, verandor och balkonger är andra karaktärsdrag.
- Falurött med vita knutar är en vanlig fasadfärg, även herrgårdsgult och brunt förekommer.
- Området präglas av grönska med äldre uppvuxna träd, buskar och rester av planteringar. Mot gatan skärmas tomterna av med häckar eller staket.
- Mitt i området finns en skola från 1950-talet i tidstypisk utformning med tegel och enkla fasaddetaljer.
- Området omfattar även villor fram till idag som på ett varsamt sätt passats in i den befintliga miljön.

Råd och riktlinjer

- Områdets struktur med slingrande vägar som följer den rådande terrängen, berg i dagen och naturlig grönska ska bevaras och vara vägledande vid planering.
- Området ska fortsatt präglas av grönska så som äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor.
- Bevarade allmäna grönytor och skogspartier ska värnas, detta är en del av den ursprungliga tanken vid planeringen av området.
- Avstyckning av den öppna förgårdsmarken där ny huvudbyggnad placeras framför ursprunglig byggnad mot gatan, är inte lämpligt då detta minskar de utpekade värdena.
- Kvarvarande ursprungliga fastigheter och byggnader ska särskilt värnas.
- Byggnaders ursprungliga arkitektoniska uttryck ska bevaras och vara vägledande vid om- och tillbyggnader
- Tillbyggnader ska underordna sig ursprunglig volym.
- Bevara förgårdsmarken genom att förlägga tillbyggnader mot tomtens baksida.
- Minimera markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning. Tomterna ska präglas av den naturliga topografin. Terrasseringar för att åstadkomma plana ytor bör undvikas.
- Markuppfyllnad med stödmurar ska undvikas mot gaturummet.
- Plank ska endast uppföras i bullerstört område.
- Nya komplementbyggnader ska placeras en bit in på tomten och anpassas till rådande terrängförhållanden.
- Mot gatan skärmas ofta tomten av med häck eller staket. Till häckar väljs med fördel gamla sorter som t.ex syrén, liguster, hagtorn, oxel. Nya staket bör anpassas in i miljön, här är ett enkelt spjälstaket att föredra.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Källa: Hörningsnäs- en miljö att värna om.

Hörningsnäsvägen

Hörningsnäsvägen

Storön

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 18

Beskrivning

Storön vid sjön trehörningen blir vid början av 1900-talet attraktiv för att bebyggas med små sportstugor. Tomtbolaget skrev i reklamblad, där man framhöll områdets naturskönhet och friska luft. Kring sekelskiftet 1900 växer det fram en nationalistisk och romantisk dyrkan för den svenska naturen. Genom att skaffa sig ett sommarnöje en bit utanför staden i naturen kunde man kompensera för livet i staden. Huddinge med närheten till kommunikation gjorde det attraktivt för Stockholms invånare att bygga sig en sportstuga. Den nya synen på naturen som en helande kraft för människan fick en avgörande betydelse för framväxten av de första små fritidshusen.

Området är ett sportstugeområde från första hälften av 1900-talet där bebyggelsen är anpassad till områdets naturliga förutsättningar och smälter väl in i terräng och befintlig vegetation. Husen har varierande utformning vad gäller form, färg och materialverkan där det övervägande är träfasader.

Början av Storövägen

Bedömning

- Storöns sportstugeområden är ett av få bevarade områden i Huddinge som berättar om det tidiga 1900-talets samhällsutveckling med möjlighet till semester för en allt större del av befolkningen.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 18

För vidare information om Huddinges semesterbostäder med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Storön är starkt kuperad med hällmarker och blandskog.
- Smal slingrande grusväg går runt ön som följer den kuperade terrängen
- Små sportstugor på stora tomter i naturskönt läge nära vattnet.
- Byggnadernas volymer är små och enkla med komplementbyggnader för olika ändamål.
- Det finns en variation i utformning och färgsättning, där träpanel målade i röda kulörer och vita snickerier är tongivande.
- Stugorna är placerade en bit in från vägen på naturtomter med uppvuxna träd och hällmark.

Råd och riktlinjer

- Området bör fortsatt vara fritidshusområde.
- Området ska fortsatt präglas av grönska och naturlig terräng
- Trädfällning ska undvikas.
- Strukturen med vägnät som följer den naturliga terrängen ska bestå, och ej hårdgöras med asfalt.
- Nya avstyckningar ska undvikas, befintlig fastighetsindelning ska följas.
- Ursprungliga sportstugor ska fortsatt bibehålla små volymer, tillägg ska vara läsbara.
- Ny bebyggelse ska utgöras av förhållandevis små volymer, utförda med träfasad och anpassas till den befintliga terrängen och placeras en bit in från vägen.
- Större nivåskillnader ska tas upp med förhöjd sockel, suterräng- eller källarvåning.
- Hårdgör inte ytor på tomten och parkering bör anordnas en bit in från vägen.
- Minimera markarbeten i form av schaktning, sprängning och fyllning med stödmurar. Den naturliga terräng och hällmark ska värnas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Storövägen 13

Storövägen som präglas av grönska. Husen är placerade en bit in från vägen

Östra Balingsnäs

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 19

Beskrivning

Östra Balingsnäs småhusområde är till större delen beläget på före detta Fullersta gårds ägor och delvis på Balingsnäs marker. Bebyggelsen i området bestod till in på 1930-talet endast av en mindre jordbruksfastighet; Mellansjö, belägen i nuvarande kvarteret Marmorn invid Lännavägen. Byggnadsplanen för Lilla Mellansjö upprättades 1936 av länsarkitekten Gunnar Wetterling i tidens ideal där gatustrukturen följer den rådande terrängen. Villabebyggelsen började att uppföras på 1940-talet men tog fart på 1950-talet då den övervägande villabebyggelsen uppfördes. Villorna genomsyras av småhusbebyggelse från tiden med tegelfasader som är starkt förknippat med 50-talets arkitektur.

På 1960-talet byggdes den södra delen av området ut med radhusbebyggelse av tre olika typer. Området är planerat med olika grupper av radhusbebyggelse där varje grupp är enkelt gestaltade med variation mellan områdena vad gäller fasadmaterial, färgsättning och takutformning. Bebyggelsen är uppförd i den tid när villor i stor utsträckning uppfördes som grupphusbebyggelse helt byggda av byggbolag. Kvarteret Berget vid Mellansjövägen ritades av arkitekten Andreas Carstens, kvarteret Klippan mittemot utfördes av Hus och industrikonsulter AB och det största kvarteret, Fjället längt i söder, byggdes och ritades i regi av Byggnads AB Harry Karlsson.

Radhusområdet vid Kalkvägen

Bedömning

- Östra Balingsnäs är ett ovanligt välbevarat område som visar på rekordårens småhusbebyggelse, en produkt av efterkrigstidens stora projekt.
- Området visar på Huddinges utveckling som pendlarort till Stockholm, där bilismen möjliggjorde etablering av bebyggelse bortom de traditionella kommunikationsnära lägena.
- Radhusområdet kring Kalkvägen är tydligt och ovanligt välbevarat exempel på 1960-talets lekfulla gestaltning.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 19

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Villaområdet karaktäriseras av individuellt utformade villor från 1950-talet.
- Bebyggelsen är väl inpassad i terrängen.
- Husen är i övervägande i rött eller gult fasadtegel, placerade några meter in på de relativt små tomterna.
- Låga häckar, staket och stödmurar avgränsar mot gaturummet.
- Grupphusbebyggelsen karaktäriseras av enhetlighet inom sitt kvarter. Radhusen har upprepad arkitektonisk utformning vad gäller placering, volym och materialval och färgsättning inom varje husgrupp.
- Området har en utpräglad trädgårdskaraktär och sparad naturmark inom området.

Radhus vid Flintvägen

Villa från 1960-talet vid Täljstensvägen

Villa från 1950-talet vid Östra Balingsnäs

Råd och riktlinjer

- Bibehåll den enhetliga utformnigen i området vad gäller vägarnas sträckning och byggnadernas volymer sinsemellan
- På förgårdsmarken ska inga nya komplementbyggnader placeras.
- Häckar och staket mot gatan ska fortsatt hållas låga.
- Byggnaderna ska ha en enhetlig utformning mot gaturummet, undvik tillbyggnader.
- Byggnadernas bärande karaktärsdrag ska tas i beaktan vid om- och tillbyggnader.
- Ursprunglig färgsättning ska vara vägledande vid ommålning.
- Undvik skärmtak och inglasade uteplatser mot gatan.
- Bibehålla trädgårdskaraktären på tomterna där tomten mot gatan skärmas av med en låg häck eller staket.
- Stora markuppfyllnader med höga stödmurar vid kuperade tomter samt stora altandäck ska undvikas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Radhus i tegel vid Balingsnäsvägen

Radhusområdet vid Kalkvägen, här syns tydligt de karaktäristiska fasaderna med skivmaterial och stående panel. Kvarteren bryts av genom avvikande färgsättning.

Sörskogen

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 20

Villa vid Musseronvägen

Beskrivning

Sörskogens småhusbebyggelse planlades år 1962 för friliggande småhus och rad- och kedjehus. Utbyggnaden av området skedde mellan 1963-1966 med friliggande röda trähus i den norra delen och rad- och kedjehus i den södra delen i 1960-talets stilideal. Grupphusbebyggelsen placerades mot gatan för att ge plats åt allmänna grönytor med park i kvarterets mitt. Villorna är terränganpassade med anlagda små trädgårdstomter med uteplatser och prydnadsrabatter som mot gatan skärmades av med en låg mur, staket eller häck.

Bedömning

- Området med de friliggande villorna och radhus- och kedjehusbebyggelsen är ett mycket bra exempel på 1960-talets stilideal och planering.
- Området visar på Huddinges utveckling som pendlarort till Stockholm, där bilismen möjliggjorde etablering av bebyggelse bortom de traditionella kommunikationsnära lägena.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 20

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Musseronvägen kantas av terränganpassade trähus i övervägande röd fasadfärg.
- Villorna är arkitektoniskt strama, friliggande sluttningshus, klädda med träpanel vita snickerier och flacka sadeltak.
- Några av husen har ändrat utseende genom att den röda panelen bytts ut och takvinkeln höjts.
- Uppe på platån i söder ligger rad- och kedjehus med en park mellan dem.

Råd och riktlinjer

- Bibehåll den enhetliga utformningen i området vad gäller vägarnas sträckning och byggnadernas volymer sinsemellan.
- På förgårdsmarken ska inga nya komplementbyggnader placeras.
- Häckar och staket mot gatan ska fortsatt hållas låga.
- Byggnaderna ska ha en enhetlig utformning mot gaturummet, undvika tillbyggnader.
- Byggnadernas bärande karaktärsdrag ska tas i beaktan vid om- och tillbyggnader.
- Ursprunglig materialval och färgsättning ska vara vägledande vid fasadändring och ommålning.
- Undvik skärmtak och inglasade uteplatser mot gatan.
- Bibehålla trädgårdskaraktären på tomterna där tomten mot gatan skärmas av med en låg häck eller staket.
- Stora markuppfyllnader med höga stödmurar vid kuperade tomter samt stora altandäck ska undvikas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Radhus vid Champinjonvägen

Parkområdet i södra delen av området

Huddinges landsbygd

Landsbygdens kulturlandskap Nr 21

Beskrivning

Det vidsträckta odlingslandskapet kring sjöarna Orlången, Ågestasjön och Trehörningen präglas av ett vidsträckt herrgårdslandskap. Landskapet ligger i övergången mellan två landskapstyper: Mälarlandskapet med öppna, mjuka former och det söderskurna, starkt uppsplittrade Södertörnslandskapet. Mälarlandskapet representeras av Ågestaområdet medan övriga delar tillhör Södertörnsområdet.

Området karaktäriseras av sjösystemen där Orlången som är den största sjön ligger centralt i området. Det är ett delvis öppet landskap med odlade eller betade stränder med inslag av branta berg, barr- och lövskogar, välbevarade äldre gårdsmiljöer samt ett flertal gravfält, fornborgar och andra förhistoriska lämningar.

Förutsättningarna för en tidig bosättning i området har varit mycket god, i dalgångarna fanns tillgång till bete och fodertäkt och i backslänterna nedanför bergen lättodlade marker för spannmålsodling. Under förhistorisk tid kunde man färdas mellan Mälaren och Östersjön genom Orlångens sjössystem. Av Huddinges åtta kända fornborgar ligger sex inom området vilket indikerar på att området varit rikt trafikerat. Den största omfattningen av kända fornlämningar härstammar från yngre järnåldern i form av gravfält, enstaka gravar och bytomter. Här kan särskilt nämnas Gladö och Uppsala som är äldre bytomter med tillhörande gravfält. Gladös (Gladö 1330) var under medeltid Huddinges enda frälsegods och stamgård för ätten Svart. Uppsala nämns första gången 1469 och dess historia hör nära samman med Björksättra. Uppsala tros vara den äldsta bosättningen söder om Orlången och upphov till områdets övriga gårdar. Äldre vägnät med ursprung i medeltiden och till en viss del i förhistorisk tid finns delvis bevarat i sin ursprungliga sträckning.

Under stormaktstiden förstärktes Stockholms roll som politiskt maktcenter och närliggande områden blev attraktivt för etablering av lantgods bland stadens högsta samhällsklass. Detta ledde till att byar och gårdar byttes, köptes upp och avhystes för att skapa stora sammanhängande lantegendomar där tillgång på bete var viktigt för det boskapsinriktade jordbruket. De stora säterierna placerades ofta i sjönära lägen, såsom Sundby och Lissma, men även Balingsholm, Stensättra, Balingsta och Björksättra. De stora anläggningarna utformades vanligen med en ståndsmässigt uppförd huvudbyggnad i tidens stilideal som flankerades av två flygelbyggnader. Infartsvägen till gården kantades av alléer med herrgården som nav. I herrgårdens närmiljö anlades parker och trädgård med ett stort inslag av ädellövträd så som ask, bok och ek. Landskapet kring herrgården omformades genom den förändrade markanvändningen från småskaligt till storskaligt med tillhörande herrgårdsanknuten bebyggelse med anslutande vägsystem.

De stora anläggningarna krävde en stor tillgång på arbetskraft och organisation och separat från herrgården placerades stora ekonomibyggnader och arbetarbostäder. Både anställda jordbruksarbetare och torpare knöts till gården och inom herrgårdens utmarker i skogsranden utlokaliserades torp. Torpbebyggelsen växte under 1800-talet.

Herrgårdslandskapet präglar fortfarande i hög grad området där herrgårdarna ligger som ett pärlband från Flemingsberg i nordväst till Lissma sydöst.

Bedömning

- Landskapet ger en mycket god och representativ bild av utvecklingen från förhistoriska bosättningar till 1800-talets herrgårdslandskap.
- Herrgårdslandskapet ger en mycket god bild över hur hela Huddinges landskap såg ut innan den stora bebyggelseexpansionen på 1900-talet.
- Området är ett av få i Stockholmstrakten som undgått 1900-talets exploateringar.

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Tydliga karaktärsdrag

- Bebyggelsen är lokaliserad till höjder i landskapet i skogsranden.
- Småskaligt vägnät, ofta i äldre sträckningar.
- Äldre vägsträckningar, däribland åsvägar sedan förhistorisk tid.
- Herrgårdarnas landskap karaktäriseras av ädellövskogar, stora sammanhängande åkrar och alléer. Stora mangårdsbyggnader och ekonomibyggnader, ståndsmässigt uppförda både vad gäller arkitektur och material.
- I anslutning till herrgårdsmiljön karaktäriseras miljön av arbetarbostäder, torp och arrendegårdar. Bebyggelsen karaktäriseras av mindre bebyggelse ofta i anslutning till höjdpartier i skogsbrynen en bit från herrgården. Byggnader med stående locklistpanel målade i röda kulörer, tegeltäckta sadeltak och spröjsade fönster är vanlig utformning.
- Jordbruksmark är i huvudsak fri från bebyggelse med åkermark som brukas. Ett levande jordbrukslandskap.
- Storskaligt jordbruk och djurhållning
- De öppna hagmarkerna och odlingsmarkerna är ett bärande inslag för förståelsen och upplevelsen av miljön.
- Karaktäristiskt för miljön är det stora antalet ädellövträd och fornlämningar.

Det småbrutna jordbrukslandskapet i koppling till herrgårdslandskapet.

Här skymtas Sundby gårds ekonomibyggnad bakom en av gårdens stora ekar.

Råd och riktlinjer

Vid ändring i miljön avseende tillägg som fasadändring- och ombyggnad av särskilt värdefulla byggnader ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

- Ofta består landskapen av stora landskapsutsnitt med värdefulla vyer och siktlinjer. Här kan stora förändringar och tillägg påverka landskapsbilden.
- Genom att värna ett aktivt jordbruk, bidrar detta till att Huddinges herrgårdslandskap bevaras och blir tydligt läsbart.
- Herrgårdsmiljöerna har en dominerande ställning i landskapet med sina stora huvudbyggnader och ekonomibyggnader, här ska herrgårdarnas ställning i landskapet värnas och ny bebyggelse bör här underordnas i volym och skala.
- Herrgårdsmiljön har en lång bebyggelsehistoria. I miljön ingår oftast både herrgården, gårdsmiljöer och torpbebyggelse samt äldre vägnät. Detta är viktigt att beakta vid nya tillägg och ändring av befintlig bebyggelse.
- Småskaligt bevarat vägnät ska värnas.
- Milstenar och andra äldre vägmärken kopplade till vägen ska bevaras och skötas. Dessa kan vara fornlämningar och skyddas då genom kulturmiljölagen.
- Inom herrgårdslandskapet är ädellövträd vanligt, dessa ska värnas. För att bibehålla karaktären bör skogs- och ängsmark vårdas och bevaras.
- Ny bebyggelse ska undvikas i exponerande lägen som kan komma att dominera landskapsbilden. Ny bebyggelse uppförs i skala och utformning som är anpassad till närmiljön, vad gäller materialval, volymverkan och kulör.
- Ny bebyggelse bör inte placeras på jordbruksmark, utan istället i utkanten av ett skogsparti eller höjd i terrängen, efter befintliga strukturer och vägnät.

Exempel på Huddinges herrgårdslandskap, med öppna hag- och åkermarker där större och mindre trädbevuxna moränhöjder bryter av siktlinjer i landskapet.

Exempel på fasadmaterial och färgsättning

- Byggnaders arkitektoniska utformning är avgörande för hur ny bebyggelse påverkar de kulturhistoriska värdena och omgivande landskapsrum. Beroende på närmiljöns karaktär är olika typer av byggnader och utformning lämpligt. I direkt anslutning till äldre herrgårds-, gårds- och torpmiljöer är anpassningen till den befintliga bebyggelsen viktig. Här behöver utformningen och volymverkan anpassas till äldre byggnadstradition. I andra områden i avgränsade landskapsrum som inte påverkar ett större landskapsutsnitt och bärande värden och karaktärsdrag är utformningen något friare, här handlar det mer om att bebyggelsen väl ska anpassas till den befintliga terrängen och omgivande natur.
- Minimera markarbeten, där markens naturliga förhållanden påtagligt ändras. Detta innebär att byggnaden bör anpassas till den befintliga terrängen och därmed undvika sprängning, schaktning och fyllning i möjligaste mån.
- Vid kuperad tomt kan huset byggas med förhöjd sockel eller källarvåning.
- Placera huvudbyggnader, garage och andra komplementbyggnader utan att för stor andel av fastigheten bebyggs och hårdgörs med markbeläggning.
- Vanligaste fasadmaterialet är trä, med panelade fasader. Både tegel och plåtfasader är svåra att anpassa inom den traditionella byggnadskulturen.
- Falurött och järnvitriol på fasad är att föredra. Undvika vita och ljust grå nyanser.
- Sadeltak är den vanligaste takformen och takmaterial för huvudbyggnad är tegel. Andra material att föredra är falsat plåttak. Andra takformer kan vara aktuella, förutsatt att en hög arkitektonisk utformning eftersträvas.
- Vid ändring av värdefulla byggnader ska originalmaterial så som fasadpanel fönster och andra byggnadsdelar i första hand bevaras.
- Vid fasadrenovering, utgå från byggnadens ursprungliga utformning och materialval. Inom landsbygdens byggnadsskick är träpanel med locklistpanel vanligt. Undvik tilläggsisolering, tegel- och plåtfasad.

För vidare råd och riktlinjer se Landsbygden i Del 2.

Balingsholm

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

Balingsholms huvudbyggnad med trädgårdsanläggning och engelsk park ligger i ett vackert, omväxlande odlingslandskap. Området är delvis naturligt terrasserat. Ekonomibyggnaderna skiljs från huvudbyggnaden genom en dalgång, som förbinder sjön Trehörningen med Ågestasjön.

På platsen låg på 1800-talet torpet Hackmyra som första gången nämns i husförhörslängder från 1689, torpet lydde under Balingsta. I början av 1900-talet avstyckades Hackmyra från Balingsta och köps av M.A.CH Tisell. Efter avstyckningen uppförs huvudbyggnaden och mellan åren 1909-1917 tillhörde gården Gustav V. År 1910 byter gården namn till Balingsholm. Huvudbyggnadens nuvarande utseende fick den efter 1917, av den då nya ägaren Frank Hirsch.

I anslutning till Balingsholm ligger Balingsta gård.

Bedömning

- Balingsholms herrgårdsanläggning är en tydlig representant för sommarnöjen under det tidiga 1900-talet.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Balingsholm med huvudbyggnad ligger på en höjd invid sjön Trehörningen, en bit därifrån i söder ligger gårdsbebyggelse med ekonomibyggnader. I gläntor i skogen ligger torpmiljöer och på en udde väster om Balingsholm ligger tidigare Balingsnäs gård.

Stensättra

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

Det gamla gårdsläget vid Stensättra som nämns i skriftliga källor från 1460-talet avhystes troligen i samband med att Stensättra fick säteriprivilegier på 1650-talet. Stensättra kom sedan tillsammans med Sundby och Gladö under samma ägare att bilda en storskalig egendom. Dagens herrgårdsmiljö på Stensättra härrör från 1800-talet då gården avskildes från Sundby och fick sitt nuvarande läge, ståndsmässigt nära sjön. På utmarken i skogsbrynen finns lämningar efter torpbebyggelse som vittnar om den tidigare herrgårdsdriften. Ett exempel är det tidigare torpet Gullaräng med husgrunder omgivna av spår efter odling med gamla fruktträd, prydnadsväxter och bärbuskar. Nordväst om Stensättra breder Flemingsbergsskogen ut sig som har spår efter mångtusenårig bosättning, med fornlämningar från stenåldern. Norr om gården på en höjd ligger även en av Orlångens tre fornborgar. Vid den gamla bytomten finns järnåldersgravfält som berättar om områdets långa kontinuitet som bosättning. Genom Stensättra och genom dalgången i norr går den gamla sockenvägen från 1600-talet som band samman bygderna med omgivande gårdar och torp.

Bedömning

- Stensättra är en av få kvarvarande herrgårdsmiljöer med aktivt jordbruk i Huddinge som representerar bebyggelsestrukturen innan 1900-talet. Med gårdsbildningen med huvudbyggnad och ett flertal välbevarade ekonomibyggnader
- Det brukade odlingslandskapet visar på ett pedagogiskt sätt det småskaliga och uppsplittrade agrara landskap som förr var vanligt förekommande i Huddinge.
- Fornlämningar, däribland gravfält, en bytomt och en fornborg berättar tydligt om landskapets förhistoriska tidsdjup.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Stensättra huvudbyggnad och flygelbyggnad.

Sundby gård

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

Namnet Sundby finns belagt sedan 1331. Under medeltiden och framåt hörde Sundby och Stensättra gård till Gladö frälsegods. I koppling till Sundby finns gravfält från yngre järnåldern som vittnar om dess forntida historia. På 1600-talet flyttas Gladös huvudbyggnad till Sundby som då fick säteriprivilegier och tog över som huvudgård. Sundbys huvudbyggnad låg precis vid Orlångens strand, strax söder om det nuvarande värdshuset. Vid en häftig brand annandag jul år 1941 brann huvudbyggnaden ner till grunden. Till Sundby har ett flertal torp och utgårdar hört som tidvis låg under Sundby respektive Gladö.

Efter att Sundby blivit säteri i sjönära läge lades grunden för dagens herrgårdslandskap. Miljön närmast gården präglas av raka alléprydda infartsvägar, park, storskaliga ekonomibyggnader och arbetarbostäder. Omkringliggande odlingslandskap kännetecknas av hagmarker, diken, rika ädellövträdsmiljöer och stora ekar som berättar om hur marken till godset har varit organiserad.

Strax söder om Sundby ligger Uppsala bytomt med tillhörande gravfält. Miljön berättar om den agrarhistoriska utvecklingen över tid, från den tidiga odlingen till tiden vid säteribildningarna när det skedde omflyttning av bebyggelse. Uppsala låg under Lissma säteri och var bebyggd fram till mitten av 1800-talet.

Numera är gården i kommunens ägo och används för fritidsändamål.

Bedömning

- Sundby gård är en av få kvarvarande herrgårdsmiljöer i Huddinge som representerar bebyggelsestrukturen innan 1900-talet.
- Platsen har en lång bebyggelsekontinuitet vilket flertalet fornlämningar vittnar om.
- Även om miljön idag inte i sin helhet fungerar som jordbruk berättar miljön på ett pedagogiskt sätt om landskapets tidigare användning.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Vid Sundby gård finns flera välbevarade ekonomibyggnader, här ett vagnslider.

Balingsta

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

På 1500-talet hette gården Ballista och bestod av tre skattehemman. Balingsta fick tillsammans med Ågesta, Orlångsjö och Vidja säterirättigheter på 1640-talet. Vid slutet av 1700-talet uppfördes huvudbyggnaden med två flyglar. En ekonomibyggnad som idag fungerar som stall är uppförd vid början av 1800-talet. Söder om gården ner mot Byviken ligger två gravfält, troligen från vikingatid. Troligen är Balingsta en avläggare till Ågesta och etableringen bör ha skett under vikingatiden.

Miljön ligger i ett öppet odlingslandskap med skogspartier och åker- och betesmarker i sluttningar ner mot sjön Orlången. Till gården hör huvudbyggnad med flyglar, uthus, ekonomibyggnader och torp. Till gården går en väg kantad av en delvis bevarad lindallé.

Bedömning

- Balingsta är en av få kvarvarande herrgårdsmiljöer i Huddinge som representerar bebyggelsestrukturen innan 1900-talet.
- Gårdsmiljön med huvudbyggnad, flyglar, ekonomibyggnader och lindallé har ett högt kulturhistoriskt värde. Miljön är en mycket tydlig representant för perioden kring sekelskiftet 1800.
- Omgivande odlings- och beteslandskap med torp, gravfält, äldre väg och kvarn utgör viktiga delar för förståelsen av herrgårdslandskapet som helhet. Miljön innehar höga kulturhistoriska värden.
- Balingstas värde ligger i dess helhetsmiljö, där alla dess många värdefulla delar ingår.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Upp mot Balingsta mangårdsbyggnad går en ståndsmässig allé.

Björksättra

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

Björksättras historia hör samman med den idag försvunna gården Uppsala som första gången nämns 1469 och kan vara den äldsta bosättningen i området kring sjön Orlången. Uppsala låg ca 1,5 kilometer väster om Björksättra, nära Gladö och Sundby. Björksättra är omnämnd första gången som Byrkesätra år 1573. Från 1690-talet och in på 1800-talet låg Björksättra som torp under Lissma säteri. Vid slutet av 1800-talet såldes Uppsala och Björksättra av från Lissma och kom då att benämnas Björksättra.

Vid slutet av 1850-talet uppfördes en ny huvudbyggnad för Björksättra och försågs med en tillbyggnad på 1890-talet i form av ett torn som byggdes av virket från det rivna Uppsala. Sydost om gården ligger torpen Skrovensborg och Kyvreten vilka ursprungligen var torp under Lissma. En stensättning väster om gården tyder på en förhistorisk bosättning på platsen.

Till miljön hör idag huvudbyggnaden, ekonomibyggnader, smedja, uthus och arbetarbostäder. Till gården kantas vägen av en björkallé. Gården ligger i ett odlat och betat landskap med mindre skogspartier och åkerholmar. Gården ägdes mellan 2010 och 2017 av Huddinge kommun.

Bedömnig

- Björksättra är en kvarvarande herrgårdsmiljö i Huddinge som representerar bebyggelsestrukturen innan 1900-talet.
- Anläggningen är en typisk och tydligt avläsbar herrgårdsmiljö från 1800-talet med huvudbyggnad, ekonomibyggnad, arbetarbostad och smedja.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Den karaktäristiska mangårdsbyggnaden till Björksättra.

Ågesta-Orlångsjö

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

Ågesta (i agastum 1330) bestod år 1535 av tre gårdar, på 1600-talet kallades de hovgårdar och brukades förmodligen av frälsebönder. Ågesta gårds huvudbyggnad fick sin nuvarande utformning i slutet av 1700- eller början av 1800-talet, men anses ursprungligen vara från 1600-talet. Gammelgården uppfördes som arbetarbostäder i början av 1800-talet.

Ågesta har haft en tidig historisk bosättning. Två gravfält samt förmodade odlingsterrasser tillhör troligen äldre järnåldern. Från yngre järnåldern finns två gravfält. Två fyndplatser med kvarts och keramikfynd visar på bosättning redan under stenåldern.

Orlångsjö (i orlangsio 1433) avsöndrades förmodligen från Ågesta under yngre järnåldern. Byn har haft sitt ursprungliga läge i närheten av gårdsgravfältet från yngre järnåldern. Under en period på 1600-talet var gården länsmansboställe.

Kring Ågestasjön ligger öppna betesmarker med insprängda lövskogspartier som tydligt visar på ett välbevarat och långvarigt hävdat odlingslandskap. Ågesta gård, som ligger utmed gamla vägen, består av huvudbyggnad med allé, den så kallade Gamla gården med mangård och två flyglar samt några mindre bostadshus och ekonomibyggnader. Området innehåller flera torp och gårdar, t ex Stora och Lilla Orlångsjö, Mellanberg, Bornäs och Nynäs. Gårdens marker och ekonomibyggnader används idag för ridverksamhet. Väster om gården ligger Ågesta golfbana.

Bedömnig

- Ågesta är en kvarvarande herrgårdsmiljö i Huddinge som representerar bebyggelsestrukturen innan 1900-talet.
- Ågesta herrgårdsmiljö med huvudbyggnad, äldre ekonomibyggnader, arbetarbostäder tillsammans med omgivande betes- och skogslandskap, har stora kulturhistoriska värden.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Ågestas ståtliga mangårdsbyggnad.

Lissma -Lissmas dalgång

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 21

Beskrivning

Miljön kring Lissma har anor från järnåldern. I landskapet syns till exempel en gravhög som tros vara en rest efter Lissmas gårdsgravfält. Under medeltiden bestod Lissma utav två gårdar, Norra och Södra Lissma. Under 1600-talet med säteribildningen kom Södra Lissma att ersättas av en ståndsmässigt placerad herrgård med utblick över Lissmajön. Huvudbyggnaden byggdes ut under 1700- och 1800-talen och en park anlades. År 1916 såldes och styckades egendomen i flera småbruk och Eliseberg och Ekbacken etablerades. År 1970 brändes Lissmas huvudbyggnad ner.

Miljön präglas av ett herrgårdslandskap och den långsträckta dalgången ger möjlighet till långa siktlinjer över åkrar och betade strandängar. Strukturen efter säterimiljön kan ännu avläsas i kvarvarande parkanläggning med en rak infartsallé, ädellövträd och storskaliga ekonomibyggnader. Miljön kring gården inramas av ett svagt böljande odlingslandskap med glest trädbevuxna åkerholmar, betesmarker med stora ekar och lövträdsmiljöer som vittnar om en lång kontinuitet av brukande. I randzonen mellan dalgångens öppna odlingsmarker och skogen utmed Lissmavägen ligger småskaliga torpmiljöer som visar på den tidigare herrgårdsdriften. Småskaliga vägnät förbinder torpmiljöerna med gårdsmiljön.

Genom dalgången löper den gamla Lissmavägen som har förbundit Lissma med omkringliggande bygder.

Bedömnig

- Lissmas dalgång är en av kommunens få bevarade dalgångar med hävdat odlingslandskap och kontinuitet som brukats under mer än 1000 år.
- Genom dalgången löper den gamla Lännavägens ålderdomliga sträckning, vilken är tydligt läsbar.
- Kvarvarande äldre ekonomibyggnader och parkanläggning berättar om Lissma herrgårds tidigare läge.

Karaktärsdrag och övergripande råd och riktlinjer, se Landsbygden på sida 120-123.

Ekonomibyggnader vid Lissma gård, flera av äldre typ.

Lissmavägen

Mellansjö

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 22

Beskrivning

Fram till sekelskiftet 1900 tillhörde området vid Mellansjö Ågesta gård och här låg tre torp, Börjanstugan, Norrhaga och Färjsund, som är nuvarande Brostugan. Vid sekelskiftet avstyckades marken från Ågesta gård och fick namnet Stora Mellansjö. Området delades i 21 tomter vilka fortfarande går att utläsa i dagens kvartersindelning. Fram till 1912 delades tomterna upp i mindre delar, men försäljningen gick trögt. Först på 1930-talet tog byggandet i området fart. Den äldre bebyggelsen i Mellansjö är uppförd mellan 1910 och 1940-talet i en blandning mellan permanenta villor och sommarstugebebyggelse i form av små sportstugor. De flesta husen uppfördes på 1930- till 40-talet i form av små sportstugor väl inplacerade efter naturens förutsättningar vid sjön Magelugnen. Vägnätet är omsorgsfullt planerat med smala gator som följer den rådande terrängen där bebyggelsen ligger på stora fastigheter en bit in från vägen. År 1957 infördes byggnadsförbud i området i väntan på ny detaljplan, vilket ledde till en hög restriktion till ny bebyggelse, och endast ett fåtal nya eller större tillbyggnader har tillkommit under denna period.

Mellansjö

Bedömning

- Mellansjö är en område med en välbevarad plan- och bebyggelsestruktur, typisk för tiden från 1920 till 1940-talet.

För vidare information om Huddinges småhus eller semesterbostäder med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljö-programmet - DEL 2.

Stora fastigheter
med terränganpas-
sad bebyggelse
Ädellövträd, stora
ekar
Slingrande smala
gator som följer den
naturliga terrängen

Tydliga karaktärsdrag

- Området är kuperat i söder och i norr sluttar landskapet ner mot Magelugnen.
- Hela området präglas av omväxlande natur. Ursprunglig natur och växtlighet finns kvar, både på allmän mark och i de stora trädgårdarna.
- Vägnätet har anpassats till den befintliga terrängen, där vägarna följer och visar naturens former.
- Genom området rinner Norrån i dalgången vilket naturligt delar av området.
- Bebyggelsen består av en variation av permanent- och sportstugebebyggelse från framför allt 1910-40-tal. Senare tillägg har gjorts i form av ny bebyggelse.
- Bebyggelse som är naturligt inpassad i den befintliga terrängen på stora tomter där husen är placerade en bra bit in från vägen.
- Gemensamt för bebyggelsen är att de är relativt små och enkla i sitt utförande, med okomplicerade former och sammanhållna volymer.
- Naturen ger området dess tydliga prägel med stora ekar.
- Genom området slingrar sig smala vägar genom den kuperade terrängen och skapar omväxlande gaturum.

Råd och riktlinjer

- Äldre lövträd, orörda skogs- och markpartier och strändernas växtlighet ska värnas.
- Gatunätets sträckning och utformning ska bevaras.
- Upplevelsen av vägarna stärks genom omgivande träd och växtlighet.
- Den enskilda byggnadens karaktär ska vara vägledande vid underhåll och ombyggnad.
- Tomtens ska utformas efter de naturliga förutsättnignarna. Sprängning, schaktning och fyllning ska undvikas i möjligaste mån.
- Höjning av marknivån på tomten i förhållande till vägen ska undvikas. Den naturliga marknivån ska värnas.
- Vid nyetablering ska naturen så långt som möjligt bevaras.
- Undvika ny bebyggelse i direkt anslutning mot vägen och på förgårdsmarkerna.
- Vid nybyggnad ska bebyggelsen terränganpassas med förhöjd sockel eller soutterängvåning.
- Ny bebyggelse ska utformas så att de smälter in väl i naturen, vita kulörer ska undvikas helt då dessa skapar ett dominerande intryck.
- De stora fastigheterna ska värnas, avstyckningar ska undvikas. Detta då bebyggelsemönstret med husens placering, tomternas storlek och naturen är viktiga för att visa på miljöns värden.
- Hög exploatering i området ska undvikas, ursprunglig bebyggelse ska värnas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Källa: Mellansjö- en kulturmiljö i Huddinge.

Äldre sportstuga på Länsvägen 31

Länsvägen 44

Granby och Ekedals koloniområden

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 23

Beskrivning

Inom Lissmaområdet fanns gårdarna Granby, Ådalen, Ekedal och Lilla Kisala. När fastigheterna inte längre tjänade som jordbruk användes mindre duglig odlingsmark för anläggande av koloniområdena Ekedal och Granby.

Ekedals koloniområden bildades på 1960-talet på marken till Ekedals gårds ägor där gårdens huvudbyggnad kom att användas för kolonisternas föreningsverksamhet. En detaljplan fastställdes år 1968 om 119 kolonilotter där medlemmarna för Ekedals koloniträdgårdsby arrenderade sina lotter av områdets ägare Stockholms stad. För Granby upprättas en plan år 1962 om 92 lotter där 7 ha av marken ligger på Granbys tidigare ägor och 1,5 ha stort område ner mot Lissmasjön som planerades för rekreation med gemensamma ändamål i form av lekplats och båt- och badplats vid sjön.

Visionen var att utforma koloniområdena som en by, starkt sammanhållna och förlagda i god anslutning till gårdsanläggningarna som skulle användas för gemensamma ändamål. Ambitionen var att skapa möjlighet till egen odling i täppa med möjlighet till övernattning i sin stuga. Bebyggelsen planerades efter kvarter och med små öppna platser för allmänna anordningar, exempelvis vattenpump och lekplats. Trafik är förlagd utanför området.

Granbys koloniområde

Ekedals koloniområde

Bedömning

- Granby och Ekedals koloniområden är de enda koloniområdena med stugor som finns i Huddinge.
- Områdena visar på hur behovet av rekreation för stadens invånare förändras, från att kolonilotten användes för nyttobehov till att mer eller mindre vara en fritidssysselsättning.

För vidare information om Huddinges koloniområden med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Ekedals koloniområde
Ekedals gards huvudbyggnad
Granby koloniområde
Allmänning med fritidsaktiviteter för kolonisterna och tidigare Granby gard

Tydliga karaktärsdrag

- Små enhetliga stugor med tillhörande uthus och förråd på små tomter.
- Tomterna är utformade för rekreation och odling. Odlingen består både av nyttoväxter och rekreationsväxter.
- I området går grusgångar mellan stugorna.
- I området finns gemensamhetsanläggningar och fotbollsplan
- I anslutning till koloniområden ligger den ursprungliga gårdsmiljön med Ekedals gårds huvudbyggnad.
- Ekedals kolonistugeområde har identiska stugor med avvikande färgsättning stugor emellan. Stugorna ligger med gaveln mot gatan med trädgård som vetter ner på stugans baksida.
- Granbys kolonistugeområde har körbara grusgångar. Tomterna skärmas av med höga häckar. Stugorna är utformade med stående locklistpanel och tegeltäckta sadeltak.

Granbys koloniområde

Ekedals koloniområde

Råd och riktlinjer

- Områdena bör fortsatt ha funktionen som koloniområden.
- Områdena ska som helhet vårdas och bevaras.
- Miljöns huvudsakliga karaktärsdrag ska värnas, såsom vägnätets form, grönstrukturer och byggnadernas utformning vad gäller volym, material, färgsättning och placering.
- Byggnadernas upprepade utformning är viktigt att värna. Vid eventuella om- och tillbyggnader kan med fördel en standardisering av tillbyggnad tas fram.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Granbys koloniområde

Ekedals koloniområde

Ekedals koloniområde

Östra

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

Östra i Huddinge

Kom ihåg att

Kulturmiljöprogrammet är ingen komplett byggnadsinventering, utan ger en indikation om att det finns kulturhistoriska värden på platsen som ska värnas. Vid ändring i särskilt värdefulla kulturmiljöer ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns utpekade värden.

Kom ihåg att du hittar information om relevant lagstiftning i kulturmiljöprogrammet Del 1. I kulturmiljöprogrammet Del 2 hittar du kommunens karaktärsmiljöer och om hur vi kan förhålla oss till dessa med utgångspunkt i en varsam utveckling.

Särskilt värdefulla kulturmiljöer

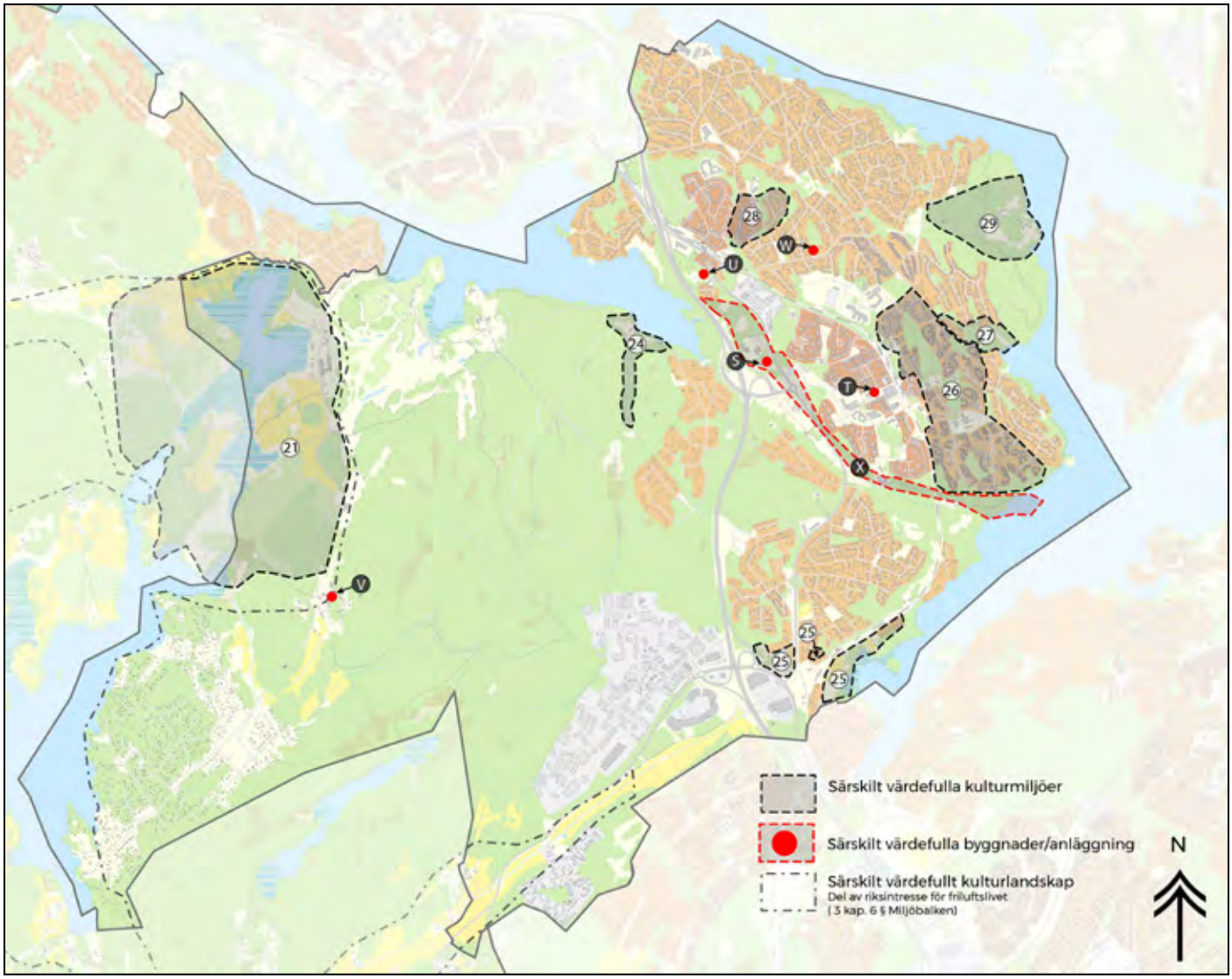

OMRÅDEN
24. Djupån
25. Länna gårdsmiljö & Länna gästgiveri
26. Östra Skogås
27. Mörtvik
28. Del av Hammartorp
29. Trångsunds herrgård

SOLITÄRER
S. Beatebergsskolan & Beatebergs folkskola
T. Mariakyrkan
U. Tacksägelsekyrkan
V. Ågestareaktorn
W. Fyra villor, Trångsundsvägen
X. Korvlinjen

Exempel på särskilt värdefulla byggnader

S. Beatebergsskolan

Den stora befolkningsökningen under 1940-talet i Huddinge ledde till att flera nya skolor uppfördes, däribland Beatebergskolan från 1944, ritad av arkitekt Harald André. Beatebergsskolan har en systerskola genom Stenängsskolan som uppfördes samma år och utformade på samma sätt. Starka intryck av de funktionalistiska stilidealen med släta hela volymer och flacka tak, men med mer traditionella fönster med spröjs. Idag står skolan oanvänd och uppvisar ett begynnande förfall på grund av eftersatt underhåll.

Invid Beatebergsskolan ligger Beatebergs gamla folkskola som uppfördes 1909. Byggnad är utformad i nationalromantisk stil, typisk för tiden. Folkskolorna byggdes ofta efter typritninger. Beatebergs folkskola speglar skolan som en del i samhällsutvecklingen under en föränderlig tid då skolan hade en central roll i det demokratiska samhällsbygget. Byggnaden är vidare ett mycket bra och tidstypiskt exempel från tiden med en arkitektonisk utformning och utförande i hög kvalitet. För Huddinge ett unikt exempel på en av kommunens tidiga folkskolor.

T. Mariakyrkan

Mariakyrkan uppfördes mitt i Skogås centrum 1986-87 och ritades av den tyska arkitekten Fritz Voigt. Byggnadens välvda fasader består av rött tegel och har en hög sockel i granit medan de sluttande taken täcks av kopparplåt. Kyrkan placerades kring det berg som redan fanns på tomten och byggnaden ansluter väl till dess förutsättningar. Mariakyrkan är placerad i anslutning till centrumbebyggelse där torgbildningen framför kyrkan är viktig för upplevelsen av platsen.

U. Tacksägelsekyrkan

Tacksägelsekyrkan vars tidigare namn var Trångsundskyrkan, byggdes för den växande befolkningen i Trångsund. Församlingen gav Sture Frölén uppdraget att rita kyrkan, ritningarna var klara 1951. Kyrkan stod klar 1959 och utformningen knyter an till gammal stenkyrkostil med välputsade fasader och skiffertak. Kyrkan har ett brant tak och höga fönster som bryter igenom takfoten. På 1970-talet byggdes kyrkan till åt norr.

V. Ågestareaktorn

Ågestaverket, även kallat R3/Adam var Sveriges första kommersiella kärnkraftverk och var i drift mellan 1963 till 1974. Det producerade främst fjärrvärme till den då nya förorten Farsta i Stockholm och producerade el. Anläggningen ritades av Sture Frölén och är delvis insprängd i berget i friluftsområdet vid Ågesta. Efter att den lades ner efter tio år på grund av säkerhetsskäl, lämnades Ågestaverket i princip intakt utan nya användningsområden. Stockholms läns museum, Länsstyrelsen och Tekniska museet genomförde tillsammans en större dokumentation av anläggningen som presenteras i boken *Ågesta: kärnkraft som kulturarv* år 2008.

W. Fyra villor, Trångsundsvägen

På adresserna Trångsundsvägen 31a-b och 29a-b ligger fyra villor som ritades 1964. Villorna har liknande utseende i 1960-talets stilideal med kontrastfärgerna vit och mörkbrunt. De fyra villorna skapar tillsammans en helhetsmiljö.

X. Korvlinjen/Södra fronten

Södra fronten, eller Korvlinjen som den också kallas var en försvarsanläggning så började byggas 1902 och byggandet pågick fram till efter första världskrigets slut.

Djupån

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 24

Torpet Djupån

Beskrivning

Namnet Djupån syftar på bäcken som slingrar sig i dalgången mellan två berg. Tidigare fanns en kvarn vid bäcken, exakt var kvarnen stod är dock okänt. Torpet Djupån har ursprungligen lytt under Ågesta gård och nämns i förhörslängder från 1740 som dagsverkstorp under Ågesta. Djupån brukades som torp fram till 1920-talet. På 1940-talet bedrevs ett småskaligt jordbruk om 7 ha mark, jämte detta hade man en minkfarm.

Bedömning

- Djupåns torpmiljö är unik då nästan alla av Huddinges torpmiljöer rivits eller förvanskats. Den berättar om en typisk torpmiljö i anslutning till ett större säteri.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 24

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Torpmiljön ligger längs med en äldre vägsträckning.
- Mindre ängs- och hagmarker kring torpmiljön.
- Bebyggelse med traditionell prägel målade i falurött.
- Miljön omgärdas av skog.
- Dalgången i söder med ängsmark och små åkerholmar.
- Äldre fornlämningar berättar om miljöns långa historia och kontinuitet som odlingslandskap.

Råd och riktlinjer

- Hårdgjorda ytor med sten och asfalt ska undvikas.
- Byggnader ska fortsatt målas med slamfärg i rött.
- Ekonomibyggnader är viktiga för förståelsen av miljön och dess äldre verksamhet och ska bevaras.
- Byggnaderna ska vårdas och underhållas med traditionella materialval och volymverkan.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Djupåns torpmiljö, med stora ekar, ängsmark och grusade smala vägar.

Djupåns torp

Den äldre vägen som leder från Djupåns torpmiljö genom Djupåns dalgång. Invid vägen ligger ängsmark.

Länna gård

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 25

Beskrivning

Länna nämns första gånger i skrifter år 1409 (Laennom) och namnet har forntida anor. Området har troligen varit bosatt sedan yngre järnåldern vilket ett flertal fornlämningar vittnar om. Länna by har från 1500-talet fram till mitten av 1800-talet bestått av fyra gårdar, Östergården, Västergården, Lillgården och Mellangården. Samma år som byn genomgick Laga skifte år 1845 förvärvades Länna Östergård av G Giron. Senare inköpte sonen August Giron Lillgården och Länna gästgiveri, vilket tillsammans bildade Länna gård. Av Länna gård och by finns idag endast gästgivargården, ett gammalt bränneri, några ombyggda lador samt Östergårdens herrgårdsliknande mangårdsbyggnad.

Länna gästgiveri bedrevs från 1630-talet av Mellangården i Länna by. Gästgiveriet låg strategiskt mellan Drevviken och Gamla Dalarövägen, en viktig färdväg från Stockholm och söderut. Genom att Nynäsbanan byggdes ut 1901 med hållplatsen Drevvikens station vid Länna förlorade gästgiveriet sin betydelse och med tiden drogs verksamheten in och kom att övergå till privatbostad. Förutom gästgiveriet fanns även ”Länna krog” längs med Gamla Dalarövägen, på 1960-talet flyttades byggnaden och blev Länna gårds norra flygelbyggnad.

Utbyggnaden av Nynäsbanan bidrog till att höja områdets attraktivitetsvärde och år 1937 avstyckades mark från gården för sommarstuge- och permanentbostäder.

Huvudbyggnad Länna gård.

Bedömning

- Länna gård är en välbevarad gårdsmiljö, med byggnader och resterande odlingsmark som utgör de sista resterna av tidigare Länna by och därmed områdets långa historia som odlingsbygd.
- Gästgiveriet är unik för Huddinge och en av få miljöer som visar på gästgiveriets långa tradition i koppling till en äldre landsväg.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 25

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Västra delen av området karaktäriseras av Länna gård med huvudbyggnad och två flygelbyggnader med träfasader av locklistpanel, målade i gul oljefärg och tegeltäckt tak. Kring miljön finns äldre fruktträd, häckar och ängsmark.
- Ner mot Drevviken breder ängs- och hagmark ut sig.
- Gästgiveriet ligger på en höjd i landskapet omgiven av ädellövträd och Gamla Dalarövägens sträckning nedanför.
- Gästgiveriet är uppförd som en salsbyggnad med frontespis, träpanel och falsat plåttak.

Råd och riktlinjer

- Länna gård med byggnader och kvarvarande omgivande trädgård och grönytor ska vårdas och bevaras.
- Huvudbyggnad och flygelbyggnader ska renoveras med traditionella material. Nya tillägg i miljön är olämpligt och ska undvikas.
- Gästgiveriet med omgivande trädgård ska vårdas och bevaras. Nya tillägg ska undvikas.
- Den strukturella gestaltningen av marken kring gästgiveriet och dess visuella kontakt mot vägen behöver bevaras.
- Kvarvarande öppna marker i miljön ska bevaras och nya tillägg undvikas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Sommarstuga längs med Sjöviksvägen

Gästgiveriet

Ängs- och hagmark ner mot Drevviken

Östra Skogås

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 26

Östra Skogås

Beskrivning

På 1970-talet började Östra Skogås och delar av Mörtvik att planeras för småhusbebyggelse. Planen fastställdes 1972 och bebyggelsen med tidstypisk bebyggelse från senare delen av 1970-talet med terränganpassad bebyggelse uppfördes mellan åren 1978-1983. Området präglas av målsättningen att göra minsta möjliga ingrepp i den kuperade terrängen. Större lövträd och delar av äldre trädgårdsanläggningar bevarades. Radhusen och flerbostadshusen, med till viss del gemensamma husdetaljer och en sammanhållande färgsättning i ljusa pastelltoner ger området sin enhetlighet.

Bedömning

- Östra Skogås är ett mycket bra exempel på den terränganpassade låghusbebyggelsen med en variation av hustyper som planerades på 1970-talet.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 26

För vidare information om Huddinges småhus med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kultur-miljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Miljön som helhet präglas av den kuperade terrängen, större lövträd och delar av äldre trädgårdsanläggningar som är bevarade från tidigare bebyggelse på platsen.
- Vägarna följer den rådande terrängen och gångvägar och bilvägar är separerade.
- Bebyggelse med terränganpassade tvåvåningsradhus och flerfamiljshus, med till viss del gemensamma detaljer och en sammanhållen färgsättning i ljusa pastelltoner.
- Området karaktäriseras av enhetlighet och området är i sin helhet intakt sedan uppförandet.

Råd och riktlinjer

- Områdets ursprungliga gestaltningsidéer ska vara vägledande vid ombyggnader, renovering och ommålning.
- Ommålning ska ske med pastellfärger, där ursprunglig kulör ska tas fram vid ommålning.
- Upptagning av nya fönster och takkupor skall göras restriktivt. Om nya fönster tas upp ska dessa utföras likt befintliga i samma kulör.
- Sparad naturmark och parker inom området ska värnas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Bilden visar exempel på karaktärsdrag

Bilden visar exempel på karaktärsdrag

Bilden visar exempel på karaktärsdrag

Mörtvik

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 27

Mörtviks huvudbyggnad.

Beskrivning

Mörtvik omnämns första gången på 1700-talet och huvudbyggnaden kan vara från 1680-talet. Mörtvik var ett torp under Länna vid början av 1800-talet. År 1810 överfördes Mörtvik till Trångsund och jorden slogs ihop med gården. Huvudbyggnaden fungerade under hela 1800-talet som sommarnöje för högre militärer. På 1940-talet styckades gårdens marker av för sommarstugetomter. Bebyggelsen som hör till gården är huvudbyggnaden, ett reveterat tvåvåningshus med en anlagd trädgård som sträcker sig ner mot Drevviken. Vid strandkanten finns ett badhus och ett lusthus. Det tidigare växthuset är idag ombyggt till bostad och norr om huvdbyggnaden ligger en byggnad som utgjorde stall, höns- och svinhus. Idag är byggnaden ombyggd till bostad. I Nordväst ligger tre till utseendet likadana bostadshus från seklelskiftet 1900 som kallats Rickardsvik. Dessa har tillhört gården och ingår i miljön.

Bedömning

- Mörtvik är den sista resten som berättar om platsens tidigare historia som jordbruk och senare sommarboställe.
- Bebyggelsemiljön är övervägande mycket välbevarad.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 27

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karatärsdrag och råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Mörtviks gård som vetter ner mot Drevviken omfattar förutom huvudbyggnaden, ett tiotal hus som i huvudsak fått sin nuvarande utformning vid sekelskiftet 1900.
- Huvudbyggnaden är i två våningar, med träpanel (ursprungligen puts) i jugendstil med brutet, valmat tak.
- Kring huvdbyggnaden breder en anlagd trädgård ut sig ner mot Drevviken. Vid viken ligger ett badhus och lusthus.
- Sydväst om bostadhuset ligger det tidigare växthuset som idag är ombyggt till bostad.
- Norr om gården ligger en grupp av byggnader, däribland tidigare stall.
- Längs med Mörtviksvägen ligger tre bostadhus som hört till Mörtvik från sekelskiftet 1900 med träpanel och brutna sadeltak täckta med tegel.

Råd och riktlinjer

- Områdets struktur med slingrande vägar som följer den rådande terrängen, berg i dagen och naturlig grönska ska bevaras och vara vägledande vid planering.
- Området ska fortsatt präglas av grönska så som äldre uppvuxna träd, fruktträd, bärbuskar och gräsytor.
- Bevarade allmäna grönytor och skogspartier ska värnas.
- Kvarvarande ursprungliga fastigheter och byggnader ska särskilt värnas.
- Mörtvikens villatomter ska behålla sin karaktär med byggnader långt indragna på tomten och obebyggd trädgård framför. Ytterligare avstyckning av fastigheter är olämpligt.
- Byggnaderna ska vårdas och underhållas med traditionella material efter husens ursprungliga utformning.
- Äldre uppvuxna träd ska bevaras. Trädfällning ska undvikas.
- Byggnaders ursprungliga arkitektoniska uttryck ska bevaras och vara vägledande vid eventuell om- och tillbyggnader. Tillbyggnader ska underordna sig ursprunglig volym.
- Minimera markarbeten i form av sprängning, fyllning och schaktning. Tomterna ska präglas av den naturliga topografin. Terrasseringar för att åstadkomma plana ytor bör undikvas.
- Markuppfyllnad med stödmurar ska undvikas mot gaturummet.
- Plank ska endast uppföras i bullerstört område.
- Nya komplementbyggnader ska placeras längre in på tomten och anpassas till rådande terrängförhållanden och bebyggelse.
- Mörtviks huvudbyggnad och intillliggande byggnader som hör till miljön ska bevaras och underhållas med traditionella material.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Villa längs med Mörtviksvägen

Tidigare orangeriet som idag fungerar som bostad

Del av Hammartorp

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 28

Villa längs med Backslingan

Beskrivning

Backslingans villor ligger på ett berg som höjer sig över omgivningen. Tomterna är små och bebyggda med individuellt utformade villor från 1960-talet som är väl inpassade i den befintliga miljön. Området planerades på 1950-talet och verkställdes på 1960-talet med en detaljplan som fastställdes 1959.

Väster om Backslingan ligger Tjäderstigen och Spelvägen med flerbostadshus ritade av arkitektkontoret Ancker, Gate och Lindegren. Området består av höga punkthus och trevåningshus omsorgsfullt utformade vad gäller detaljer och material, som tegelfasader, skifferbeklädnad vid portarna och utformningen av balkongerna. Tre av punkthusen har på senare år klätts in med plåtfasad.

Bedömning

- Området utgör ett mycket bra exempel på de formspråk och byggnadsmaterial som dominerade byggnadet under 1960-talet.
- Delar av området utgör en ovanligt välbevarad bebyggelsemiljö från tidigt 1960-tal.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 28

För vidare information om Huddinges småhus- och flerbostadshusbebyggelse med övergripande historik, karaktärsdrag samt råd, läs vidare i Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Backslingans villor ligger på ett berg som höjer sig över omgivande landskap.
- Tomterna är relativt små, omkring 800 m² Bostadshusen är inskjutna en bit från vägen.
- Individuellt utformade villor väl anpassade till omkringliggande miljö.
- Variation i utformning gällande såväl storlek som höjd och fasadbeklädnad, men rött tegel dominerar.
- Västra delen av Backslingan på nedansidan av berget utmärks genom att samtliga villor är mycket välbevarade exteriört och därmed extra känsliga för förändring.
- Väster om Backslingan ligger Tjäderstigen och Spelvägen med flerfamiljshus bestående av punkthus och trevåningshus, väl inplacerade i terrängen med sparad natur mellan husen.
- Husen kännetecknas av typiska detaljer och materialval, röda tegelfasader, skifferbeklädnad vid portar och utformning av balkonger.
- Ett par av husen har senare klätts in med plåt. Vilket med fördel kan återställas vid en framtida renovering.

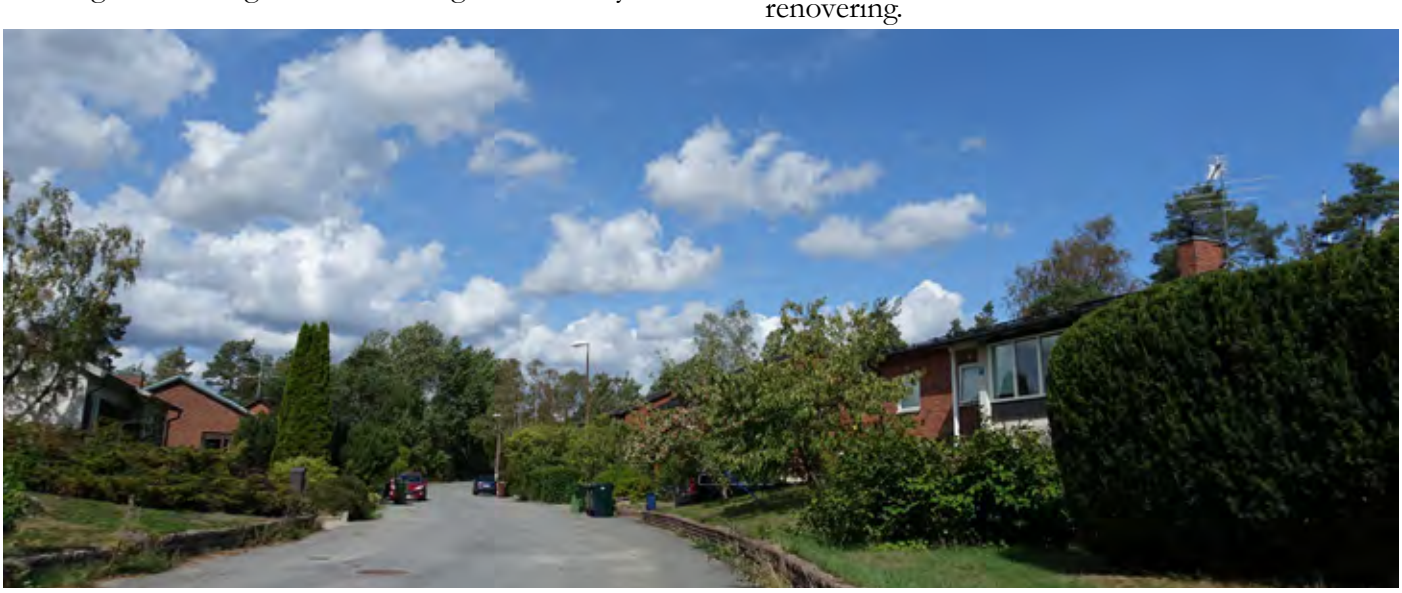

Villor längs med Backslingan i västra delen av området.

Trevåningshusen

Punkthus

Råd och riktlinjer

- Området ska fortsatt präglas av grönska. Omkringliggande naturmark ska därför värnas och tomternas karaktär bibehållas.
- Backslingan - Bibehåll trädgårdskaraktären på tomterna där tomten mot gatan skärmas av med en låg häck eller staket.
- Backslingan - Stora markuppfyllnader med höga stödmurar vid kuperade tomter ska undvikas.
- Backslingan - Tillägg på förgårdsmarken vad gäller nya komplementbyggnader och skärmtak ska undvikas.
- Backslingan - Byggnadernas arkitektoniska utformning vad gäller volym, tak- och fasadmaterial, fönster och dörrar samt balkonger ska värnas och vara vägledande vid fasadändring och ombyggnader.
- Backslingan - Plank ska endast sättas upp vid bullerstörd fastighet, mot kvartersgatan bör plank helt undvikas.
- Flerbostadshusen ska vårdas och underhållas med ursprungliga materialval. Fasaddetaljer, fönster, portar och balkonger ska värnas.
- Inglasning av balkonger är olämpligt. Om inglasning ska ske ska dessa utformas med nätta glaspartier i samma utförande.
- Natur- och parkmark ska värnas, nyexploatering är olämpligt.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Villa längs med Backslingan i rött tegel.

Villa längs med Backslingan

Villa längs med Backslingan i rött tegel med icke hänsynsfullt bytta fönster och garageport.

Trångsunds herrgård

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 29

Trångsunds gårds huvudbyggnad

Beskrivning

Trångsund nämns år 1636 som dagsverkstorp under Östergården i Länna. I slutet av 1600-talet övergick Trångsund till Söderby gård i Österhaninge. Torpet återgår till Huddinge 1762 genom arkitekten C.F Adelcrantz, vilken bygger upp gården på 1700-talet.

Trångsund bestod av timmerhus runt en fyrkantig gård när Adelcrantz förvärvade gården. Arbetet med att uppföra det nya gårdskomplexet sattes igång på en plats söder om den gamla gårdsplatsen. Adelcrantz avsikt var att skapa en herrgård som sommarnöje. Huvudbyggnaden uppfördes i korsvirkesteknik och blev en putsad kvadratisk tvåvåningsbyggnad försedd med säteritak i tidig gustaviansk stil. Byggnaden placerades i ett naturskönt läge med utblick över sjön och väster om huvudbyggnaden uppfördes två flyglar på var sida om gårdsplanen, senare tillkom ytterligare flyglar på sjösidan i öster.

Efter Adelcrantz har gården haft ett antal olika ägare för att slutligen 1936 ingå i Dinkelspiels ägor. År 1937 restaureras och moderniseras Trångsund av arkitekten Anders Tengbom.

Kring sekelskiftet 1900 började delar av egendomen att styckas av för villabebyggelse.

Bedömning

- Unik herrgårdmiljö i Huddinge som sedan huvudbyggnaden uppfördes på 1700-talet fungerat som sommarnöje.
- Herrgårdsanläggningen som helhet, med kvarvarande ekonomibyggnader, mangårdsbyggander, park och ängsmark, är välbevarad och lätt att uppleva och förstå.

Särskilt värdefull kulturmiljö Nr 29

För vidare information om Huddinges landsbygd med övergripande historik, karaktärsdrag och råd, läs vidare i
Kulturmiljöprogrammet - DEL 2.

Tydliga karaktärsdrag

- Trångsunds herrgårdsmiljö ligger på en udde vid Drevvikens smalaste del.
- Miljön är väl avskild från övrig bebyggelse genom ett bergs- och skogsområde
- Herrgårdens huvudbyggnad består av en vitputsad kvadratisk, tvåvåningsbyggnad försedd med säteritak. Till den hör två flygelbyggnader och en trädgård med lusthus.
- I trädgårdens västra del finns en allé som kantar infartsvägen.
- I norr ligger gårdens kvarvarande ekonomibyggnader omgivna av ängsmark och målade i falurött.

Råd och riktlinjer

- Trångsunds byggnader och omgivande trädgård och skogs- och ängsmark ska vårdas och bevaras.
- Huvudbyggnad och flygelbyggnader ska renoveras med traditionella material. Nya tillägg i miljön är olämpligt och ska undvikas.
- Miljöns avgränsning och omgivande natur ska inte utsättas för ytterligare intrång från omgivande bebyggelse.
- Kvarvarande öppna marker i miljön ska bevaras och nya tillägg undvikas.
- Vid ändring i miljön ska antikvarisk sakkunnig medverka i planprocess och vid bygglov som kan påverka kulturmiljöns värden och karaktärsdrag.

Trångsunds huvudbyggnad och flygelbyggnader i bakgrunden. Huvudbyggnaden ligger med utsikt över Dreviken omgiven av en parkanläggning med lusthus

Ängsmark i sydväst vid infartsvägen till Trångsunds gård. I skogsbackar och på höjder i landskapet växer stora ekar typiskt för herrgårdsmiljöer

Kvarvarande äldre ekonomibyggnader byggda kring en gårdsplan

Huddinge

wsp